

**PRÁVNICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY**

KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY KORUPCE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Karolína Kornfeilová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Zdeněk Kopečný
Katedra trestního práva
Datum vypracování práce: 3. ledna 2020

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Prohlašuji, že předložená diplomová práce má 156 560 znaků.

Karolína Kornfeilová

V Praze dne 3. ledna 2020

OBSAH

ÚVOD	1
1. POJEM KORUPCE	3
1.1. Pojem korupce	3
1.2. Pojmy související s korupcí	6
1.3. Druhy korupce	9
2. PRÁVNÍ ÚPRAVA KORUPCE	11
2.1. Mezinárodní a evropská právní úprava korupce	11
2.2. Právní úprava korupce v českém právním řádu	14
3. TRESTNÉ ČINY, JEJICHŽ PŘÍČINOU JE ČI MŮŽE BÝT KORUPCE	15
3.1. Úplatkářství	18
3.2. Trestné činy, jejichž hlavní podstatou je korupční chování	29
3.3. Trestné činy, jejichž příčinou může být korupce	36
3.4. Trestné činy v oblasti soudnictví	42
4. BOJ S KORUPCÍ	47
4.1. GRECO	47
4.2. Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí	50
4.3. Transparency International	52
4.4. Nadační fond proti korupci	54
4.5. Oživení	55
4.6. Compliance programy a etické kodexy	56
ZÁVĚR	59
SEZNAM ZKRATEK	61
POUŽITÁ LITERATURA	62
ABSTRAKT:	66
ABSTRACT:	67
KLÍČOVÁ SLOVA	68
KEY WORDS	68

ÚVOD

Tématem této diplomové práce jsou kriminologické aspekty korupce, přičemž hlavní téma, tedy korupce lze považovat za společenský problém, který nelze definovat, ale který ovlivňuje fungování politiky a společnosti po celém světě a který je schopen v případě masivního rozšíření ochromit fungování celé společnosti. O definici pojmu korupce se pokusila řada odborníků či organizací (vládních či nevládních, mezinárodních či národních), ale všechny se od sebe diametrálně liší, a to zejména z důvodu, že každý jednotlivý obor definuje tento pojem odlišně právě dle svého zaměření. Jiná definice vzejde od právníka, který ve své činnosti používá jako zdroj textové materiály, a jiná od sociologa, který převážně pracuje s daty. I z toho důvodu se v této diplomové práci věnuji pojmu korupce a jejímu vymezení napříč obory v jedné z podkapitol.

I přes to, že pod pojmem korupce si mnoho lidí představí trestně postihnutelné jednání osoby, není tomu vždy tak. Určité jednání může vykazovat znaky korupce (zde bude opět záležet na vymezení korupce), ale nenaplní skutkovou podstatu žádného trestného činu. Pozitivním faktem je ovšem to, že úplatkářské trestné činy dle trestního zákoníku obsahují velmi široké skutkové podstaty, a proto je možné pod ně podřadit velkou řadu korupčních jednání. Navíc je nutné zmínit, že na trestnost korupce je různě pohlíženo podle přístupu jednotlivých států a jejich tzv. korupčního klimatu, které lze definovat jako „*soubor kolektivních představ, norem a kulturních vzorů, jenž zneužívání úředních pravomocí, dávání a brání úplatků činí pro obyvatele dané země samozřejmým a morálně omluvitelným chováním*“.¹ To znamená, že v některých zemích je korupce nejen tolerována, ale přímo i součástí běžného života. Tato situace by se dala přirovnat i situaci v Československu mezi lety 1948 – 1989, kdy zde existoval ztížený přístup ke zboží či službám, a proto se drobné úplatky běžně poskytovaly v obchodech či u lékaře.

Tato diplomová práce se nezabývá korupcí jako takovou, ale zejména jejími kriminologickými aspekty. Kriminologie je samostatná vědní disciplína, která se zabývá kriminalitou neboli zločinností,² a proto se tato diplomová práce bude zaměřovat právě na ni. Dále je nutné dodat, že kriminologie je věda empirická³, v důsledku čehož velkou součástí této diplomové práce, zejména kapitoly třetí, budou data získaná z dostupných databází, která

¹ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5. s. 359

² Tamtéž, s. 23

³ Tamtéž, s. 26

obsahují informace o rozsahu kriminality v oblasti trestných činů, jenž lze dle jejich povahy zařadit pod korupci, nebo těch činů, které úzce souvisejí s korupcí, či jiná data, ze kterých lze vyčíst jisté vlastnosti pachatele. Cílem této diplomové práce je tedy rozbor korupce z hlediska kriminologie se zaměřením na trestné činy související s korupcí.

Aby bylo tohoto účelu dosaženo, je nezbytné si pojem korupce vymežit z několika různých pohledů, a tomuto rozboru bude věnována první kapitola této diplomové práce, jejíž hlavní metodou bude analýza textových zdrojů a v menším rozsahu komparace těchto výsledků. V této kapitole bude taktéž obsažen rozbor pojmů, které souvisejí s korupcí, a jsou pro zkoumání tohoto jevu důležité. V následující kapitole, tedy kapitole druhé, bude obsažen rozbor právní úpravy korupce, která je upravena na mezinárodní i na národní úrovni.

Ve třetí kapitole, té nejrozsáhlejší, bude obsažena analýza jednotlivých trestných činů, 1) jejichž hlavní podstatou je korupční chování; 2) jejichž příčinou může být korupce; a 3) v oblasti soudnictví. U každého trestného činu budu rozebírat typové znaky trestného činu, přičemž rozbor bude detailnější u úplatkářských trestných činů, protože ty jsou z korupčního hlediska stěžejní. U trestných činů, u kterých bylo možné zjistit data, je navíc rozebrán rozsah a struktura kriminality. V této kapitole bude využita analýza textových zdrojů a statistická metoda syntézy, přičemž cílem bude zjistit nejen rozsah kriminality, ale také rozdíl mezi registrovanou/skutečnou kriminalitou a počtem odsuzujících rozsudků za tyto trestné činy, z čehož je taktéž možné vyčíst přístup soudů ke společenské škodlivosti těchto trestných činů.

Vzhledem k tomu, že pro úspěšný boj s korupcí je stěžejní eliminace korupčních příležitostí, v poslední, tedy čtvrté kapitole, se budu věnovat boji s korupcí, a to jak na mezinárodní, tak na národní úrovni. Taktéž je v této kapitole zmíněna úloha nevládních organizací. Jak jsem zmínila, pro úspěšný boj je důležitá prevence, proto součástí čtvrté kapitoly bude i důležitá úloha compliance programů a etických kodexů.

Téma „kriminologické aspekty korupce“ je tématem velmi širokým, jenž lze pojmout z více hledisek či pohledů, nicméně hlavním účelem této diplomové práce není poskytnout vyčerpávající výklad tohoto tématu, nýbrž zaměřit se na výše zmíněné okruhy, a to tedy (i) vymezení pojmu korupce a souvisejících pojmů; (ii) zhodnocení současné právní úpravy korupce v mezinárodním prostředí, v EU a v České republice; (iii) rozbor jednotlivých trestných činů souvisejících s korupcí a analýza rozsahu kriminality a odsuzujících rozsudků těchto trestných činů; a (iv) aktuální nástroje v boji s korupcí a jejich zhodnocení.

1. POJEM KORUPCE

1.1. Pojem korupce

Korupce je v posledních několika letech často používaný a neustále opakovaný pojem nejen v oblastech práva a politiky, kde bychom toto užívání očekávali nejčastěji, ale zejména jej užívají laici většinou v souvislosti s komentováním politiků či jiných úředních osob a jejich výkonem veřejné funkce. I přesto, že můžeme nazvat korupci fenoménem, samotný pojem není v českém právním řádu definován. Samotnou definici je možné dohledat v několika stěžejních mezinárodních dokumentech, odborné literatuře či v různých výkladech neziskových organizací.

Samotné slovo korupce pochází z latiny z pojmu „*corrumpere*“, jedná se o sloveso a v překladu znamená kazit, mařit, narušit, ničit, podplácet či zkazit. Z toho je možné vyvodit, že se jedná o něco nežádoucího, co má za cíl negativně na něco či někoho působit.

Pokud bychom se zaměřili na mezinárodní dokumenty, které ve svém obsahu definují pojem korupce, v první řadě je důležité zmínit **Občanskoprávní úmluvu proti korupci Rady Evropy**, kterou Česká republika ratifikovala v roce 2003 a která o korupci hovoří jako o „*přímém či nepřímém vyžádání, nabídnutí, předání nebo přijetí úplatku či jakékoliv jiné nepřípustné výhody nebo vyhlídky na ně, které narušují řádné plnění jakékoliv povinnosti nebo jednání vyžadovaného od příjemce úplatku, nepřípustné výhody nebo vyhlídky na ně.*“⁴ Pokud tuto definici srovnám s jinými (např. od Policie ČR, viz níže), může se zdát velmi obecná a nepřesná a to hlavně z důvodu, že není nijak zřejmé, v jakém postavení jsou subjekty, které tyto výhody přijímají či nabízejí. Navíc tato definice v sobě nezahrnuje žádné trestně právní jednání a nikterak z toho nevyplývají ani trestně právní následky, proto pro účely této práce se může zdát nepřínosná. Nicméně v této souvislosti je nutné mít na paměti, že definice byla vytvořena na poli mezinárodního práva a předpokládám, že to byl účel autora mít pro pojem korupce takovou obecnou definici. Tento předpoklad potvrzuje vymezení definice z publikace Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém, dle které korupce znamená „*jednání, při němž se vzájemně projevuje vůle dvou stran, podle níž jedna strana poskytuje odměnu hmotného či nemateriálního charakteru za to, že jí druhá zajistí neoprávněné a jí požadované výhody.*“⁵ Tato

⁴ *Občanskoprávní úmluva o korupci*. 1999. Dostupné také z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/174?_coconventions_WAR_coeconventionsportlet_languageId=en_GB

⁵ DAVID, Vladislav a Alexander NETT. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H. Beck, 2007. Právo a společnost (C.H. Beck). ISBN 978-80-7179-562-9, s. 27

definice výslovně zmiňuje, že korupce je dvoustranný vztah, ale obsahem je velmi podobná té z Občanskoprávní úmluvy proti korupci.

Další mezinárodní dokument, který nesmíme opomenout v této oblasti, je **Úmluva OSN proti korupci**, kterou Česká republika ratifikovala v roce 2013 a jenž neobsahuje definici tohoto pojmu. Nicméně v jednotlivých člancích uvádí jednání, která se dají za korupci považovat, a obsahuje zásady a principy, na kterých je nutné trvat pro úspěšný boj s korupcí. Pro úplnost dodávám, že dle mého názoru je skoro nemožné vytvořit takovou definici korupce, která by obstála v mezinárodním prostředí, a to zejména z důvodu rozmanitých přístupů ke korupci na jednotlivých kontinentech či v jednotlivých zemích. Je obecně známé, že korupce na africkém kontinentu či v jižní Americe je mnohem rozšířenější než například ve skandinávských zemích a může být tedy brána jako obvyklá součást veřejného života, což jde velmi dobře vyčíst z Indexu vnímání korupce (dále jen „CPI“), jehož úloha na poli korupce bude podrobněji zmíněna níže.⁶

Shodu na pojmu korupce nenajdeme ani mezi organizacemi, jejichž hlavní nebo vedlejší úlohou je potírání či prevence korupce. Světová banka, jenž napomáhá v boji proti korupci nejen svými programy či podílením se na organizaci setkáních, která jsou pro tuto oblast důležitá (například Anti-Corruption Summit konaný ve Spojeném království Velké Británie v roce 2016, kde byl prezentován seznam závazků přijatých Světovou bankou pro boj s korupcí)⁷, ale také svou nulovou tolerancí vůči jakékoli korupci ve svých obchodech, definuje korupci jako „*zneužití veřejné moci pro osobní prospěch*“ („*the abuse of public office for private gain*“)⁸. Světová banka dále tuto definici komentuje se slovy, že je sice velmi jednoduchá, na druhou stranu se pod ní dají zařadit veškerá korupční jednání (tedy nejen hlavně jednání, která zahrnují podplácení, které je z pohledu Světové banky nejčastější znak korupce, ale také klientelismus)⁹. Další organizace, v tomto případě nevládní, ale o to více důležitá – Transparency International, jejíž úlohou je mapovat stav korupce a svou činností aktivně přispívat k jejímu omezování¹⁰, definuje korupci velmi obdobně jako Světová banka, a to

⁶ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, *ČR získala v Indexu vnímání korupce za rok 2017 o dva body více než loni. Do evropského průměru má však stále daleko a čelí velkým rizikům* [online] [cit.2019-07-27]. Dostupné z: https://www.transparency.cz/cpi2017/?gclid=Cj0KCQjwggLLoBRDyARIsACRAZe6U3Tby7QSqkzK5y035cP1a_vv1CGI7lm1d3EPjyDEStdKsI2NMVLN0aAuY6EALwwcB

⁷ THE WORLD BANK. *Update on World Bank Commitments following the UK Anti-Corruption Summit in May 2016* [online] [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/topic/governance/brief/update-on-world-bank-group-commitments-following-the-uk-anti-corruption-summit-may-2016>

⁸ THE WORLD BANK. *Corruption and Economic Development* [online] [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/cor02.htm#define>

⁹ Tamtéž

¹⁰ TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Kdo jsme* [online] [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/kdo-jsme/>

následovně: „korupci lze definovat jako zneužití svěřených pravomocí za účelem získání nezaslouženého osobního (soukromého) prospěchu“.¹¹ Transparency International k této definici dále dodává, že je poměrně široká¹² (s čímž nejde více než souhlasit). Je nutné brát v potaz skutečnost, že obě dvě instituce (Světová banka a Transparency International) jsou mezinárodní, a jak jsem již zmínila výše, pojetí korupce se liší nejen na jednotlivých kontinentech, ale hlavně v jednotlivých zemích, proto i z toho důvodu jsou jejich definice korupce natolik široké, aby se pod ně daly podřadit jednání, která naplňují znaky korupce jak v jižní Americe, tak ve vyspělých státech Evropy aj.

Definice, která do právního řádu České republiky nejvíce zapadá, je dle mého názoru od Policie ČR: „korupci je možno charakterizovat jako zneužití postavení, které je spojeno s porušením principu nestrannosti při rozhodování. Je motivováno snahou po materiálním zisku nebo získání jiných výhod. Korupce je projevem chyby v rozhodovacím a řídicím procesu. Součástí korupčního vztahu je vždy ten, kdo rozhoduje, jeho moc odchylovat se od stanovených pravidel, výměna takto vychýleného rozhodnutí za výhodu a nesprávnost, protiprávnost nebo amorálnost takového vztahu výměny.“¹³ Tato definice zahrnuje nejen porušení principu nestrannosti, ale také uvádí motivaci a projevy korupčního jednání. Navíc Policie ČR k této své definici uvádí, že korupce v širším smyslu znamená následující: „V širším smyslu je účast v korupčním vztahu etickým a mravním selháním jednotlivců.“¹⁴ Tímto širším doplněním definice Policie ČR dává najevo, že z jejího pohledu je korupce eticky a mravně nepřijatelná a jedná se o selhání jednotlivých osob (nikoliv třeba skupin osob či právnických osob, které se dle zákona č. 418/2001 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, v platném znění (dále jen „**TOPO**“) mohou dopustit trestných činů, které lze zařadit pod pojem korupce (tyto trestné činy viz níže)).

Vzhledem k výše uvedenému lze dojít k závěru, že není možné najít pro pojem korupce jednotnou definici a každá jednotlivá světová oblast či dokonce země má na korupci odlišný náhled. Rovněž je nutné vzít v potaz, že na korupci se dívají odlišně jednotlivé organizace, a to nejen z důvodu jejich geografického působení, ale hlavně kvůli jejich oboru (ekonomie, právo aj.). Dalším důležitým faktorem, který ovlivňuje nejen samotné vymezení pojmu, ale také i

¹¹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Co je to korupce* [online] [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/korupce>

¹² TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Co je to korupce* [online] [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/korupce/>

¹³ POLICIE ČR. *Co je to korupce* [online] [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx>

¹⁴ Tamtéž

náhled na korupci, je historický a kulturní vývoj či historie zemí a jejich jednotlivých politických režimů. Otázkou tedy stále zůstává, zda je momentální absence jednotného pojmu korupce přípustná či nikoliv. Dle výše uvedeného a dle mého názoru není možné se shodnout na jednotné definici korupce (či alespoň na několika základních znacích). Tento konsensus by byl možný jen v případě, že všechny země světa mají jednotnou úroveň ekonomiky, tržního hospodářství, demokratického režimu, míry kriminality aj. (do tohoto výčtu je možné zahrnout veškeré aspekty veřejného i soukromého života), přičemž taková představa uspořádaného světa je utopie.

1.2. Pojmy související s korupcí

V souvislosti s definováním pojmu korupce je důležité zmínit další pojmy, které jsou velmi často zaměňovány či spojovány s korupcí.

Lobbing. Najít jednotnou definici pojmu lobbing dělá odborníkům podobné problémy jako najít definici korupce, a možná i proto se obecně tyto pojmy zaměňují. Většina definic (jak na zahraniční či tuzemské úrovni) mají zejména společné zahrnutí politiky či veřejné moci, kde se lobbing objevuje. Encyklopedie Britannica nám přináší nejobecnější definici, která mimo jiné uvádí, že „*lobbying je v určité formě nepostradatelnou součástí jakéhokoliv politického systému*“ („*lobbying in some form is inevitable in any political system*“)¹⁵. Luigi Graziano ve své publikaci *Lobbying and the Public Interest* vymezuje lobbing jako „*specializovanou reprezentaci prostřednictvím široké škály prostředků, které v zásadě vylučují korupční výměnu služeb; ve své povaze velmi odlišná od obecné nespécializované reprezentace, kterou zajišťují volení zástupci. Jako reprezentant partikulárních zájmů, lobbista dodává informace a technicko-odborné expertízy, které mohou být užitečné a někdy rozhodující při definování legislativní a správní regulace.*“¹⁶ V souvislosti s poslední citovanou definicí bych ráda zdůraznila, že Luigi Graziano přímo uvádí, že praktická aplikace lobbingu vylučuje korupční výměnu služeb, a z toho vyplývá, že pojmy lobbing a korupce se nemohou zaměňovat.¹⁷ Vzhledem k tomu, jak nejen náš právní systém, ale zemi celkově ovlivňuje Evropská unie, bych ráda uvedla i definici lobbingu, kterou uvádí Olivier de Schutter ve vztahu k Evropské unii: „*Za činnost spočívající v ovlivňování je obecně považována typická činnost zájmových skupin, která*

¹⁵ THE EDITORS OF ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA. *Lobbying* [online] [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/lobbying>

¹⁶ GRAZIANO, Luigi. *Lobbying, pluralism, and democracy*. New York: Palgrave, 2001. Advances in political science (Palgrave (Firm)). ISBN 978-0-333-92056-5.

¹⁷ Tamtéž.

*má za cíl ovlivňovat legislativní a rozhodovací proces EU z pohledu prosazení jejich zájmů, jež jsou hypoteticky považovány za odlišné od obecnějších komunitárních zájmů.*¹⁸ Jako základní rozdíl mezi lobbyingem a korupcí se nejčastěji uvádí, že lobbying je legální, kdežto korupce je protiprávní (viz široká diskuze na toto téma v publikaci Corruption: concepts, types, causes and consequences Borisa Begovice), ale dle názoru Francesca Giovannoniho, který působí na University of Bristol¹⁹ a ve své práci (zejména v Political institutions, lobbying and corruption) se soustředí právě na rozdíl mezi korupcí a lobbyingem, je kritérium protiprávnosti mylné, a to hlavně z důvodu rozdílnosti vnímání jednotlivých právních systémů na legálnost či nelegálnost lobbyingu.²⁰ Uvádí, že „*lobbying lze definovat jako souhrn aktivit, které ovlivňují rozhodování zástupců států, ale ti z těchto aktivit nemají přímý zisk (lobbying might be defined as a series of activities that influence the decision making of state representatives but which do not provide these representatives with direct gains)*“²¹, ale „*korupce se skládá z těch aktivit, které přináší přímý zisk (corruption, on the other hand, consists precisely of those activities that provide direct gains.)*“²². Navíc uvádí praktický příklad, kdy poskytování odborné rady politikům za účelem ovlivnění jejich hlasování pro určitý zákon bude posuzováno jako lobbying, kdežto zaplacením určité částky za účelem hlasování pro tento zákon bude vykládáno jako korupce.²³

Klientelismus. Další pojem, který úzce souvisí s korupcí a dal by se zařadit do její podmnožiny. Sociologická encyklopedie popisuje klientelismus jako „*sociální instituci založenou na vztahu mezi závislými klienty a jejich patronem*“²⁴. Sociologický ústav Akademie věd ČR, který sociologickou encyklopedii spravuje, dále tento pojem rozebírá z hlediska zúčastněných stran a historie – klientelismus jako sociální jev se objevil již v antice a dále se objevoval ve Velké Británii v 18. století, v zemích Latinské Ameriky, v Japonsku aj.²⁵ Vzhledem k historickému a zejména politickému vývoji v Československu a v České republice je nutné se podívat na klientelismus hlavně z pohledu, jak jej rozebral politolog Miroslav Klíma: „*klientelismus představuje permanentně se rozšiřující systém více či méně skrytých*

¹⁸ DE SCHUTER O.: „La fonction des groupes de pression dans la Communauté européenne“. Courier hebdomadaire du CRISP, č. 1398–1399. In: Christophe Degryse, Dictionnaire de l'Union européenne. Brusel, 1995.

¹⁹ UNIVERSITY OF BRISTOL. Dr Francesco Giovannoni [online] [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <http://www.bristol.ac.uk/efm/people/francesco-giovannoni/overview.html>

²⁰ FRANCESCO GIOVANNONI. LOBBYING VERSUS CORRUPTION. CESifo DICE Report [online]. 2011(1) [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://www.ifo.de/DocDL/dicereport111-forum3.pdf>

²¹ Tamtéž

²² Tamtéž

²³ Tamtéž

²⁴ SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. Klientelismus. Sociologická encyklopedie [online]. [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Klientelismus>

²⁵ Tamtéž

vazeb a kontaktů především mezi světem politiky a byznysu. Jde mu o maximalizaci zisku ve formě co největší koncentrace moci a bohatství. Přitom klientelisticke strany sehrávají úlohu převodových pák, které jsou strategicky umístěné v mocenském prostoru tak, že svým vlivem garantují úspěšnou realizaci celé škály transakcí, služeb a protislužeb.“²⁶ Klíma dále vývoj klientelismu přisuzuje sametové revoluci a hlavně následnému vývoji po ní, kdy se společnost musela rychle vypořádat s přechodem velkého množství majetku do soukromého vlastnictví, a to byl určovací moment, kdy se mohl kdokoliv dostat z rovnostářského postavení na vyšší stupeň (či směrem dolů) společenského žebříčku v materiálním smyslu.²⁷ Vzhledem k výše uvedenému lze tedy klientelismus označit jako druh korupce, který se vyznačuje specifickým vztahem s důležitým prvkem veřejné moci.

Nepotismus. Další rozšířenou formu korupce je nepotismus, který Ministerstvo obrany České republiky vykládá jako „zvýhodňování příbuzných“.²⁸ Nepotismus jakožto sociální jev vyložil i Sociologický ústav Akademie věd ČR jako „způsob uplatňování, upevňování a rozšiřování vlivu významného jedince na společenské struktury prostřednictvím prosazování vlastních příbuzných a oblíbenců do lukrativních a společenských vlivných pozic a rolí“.²⁹ Dále ho také komentuje s tím, že je tento jev neslučitelný s demokracií.³⁰

Střet zájmů. Jeden z důležitých pojmů, který je v posledních pár letech (vzhledem k aktuální politické situaci) zmiňovaný čím dál tím častěji. Definice střetu zájmů byla dříve obsažená v zákoně č. 238/1992 Sb. v odst. 2 § 1, který uváděl, že: „*Střetem veřejného zájmu se zájmem osobním se rozumí takové jednání, popřípadě opomenutí veřejného funkcionáře, které ohrožuje důvěru v jeho nestrannost nebo při němž veřejný funkcionář zneužívá svého postavení k získání neoprávněného prospěchu pro sebe nebo jinou fyzickou či právnickou osobu.*“³¹ Tento zákon již není v platnosti a byl nahrazen zákonem č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, v platném znění (dále jen „**Zákon o střetu zájmů**“), který již podobnou definici neobsahuje, nicméně v hlavě druhé tohoto zákona, která je nazvána „Střet zájmů“, se lze dočíst, kterého jednání je veřejný funkcionář povinen se zdržet, přičemž „*veřejný funkcionář je*

²⁶ MICHAL KLÍMA. Podnikatelé na politickém trhu. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/noviny/podnikatele-na-politickem-trhu.A090613_000094_ln_noviny_sko?klic=232018&mes=090613_0

²⁷ MICHAL KLÍMA. Podnikatelé na politickém trhu. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/noviny/podnikatele-na-politickem-trhu.A090613_000094_ln_noviny_sko?klic=232018&mes=090613_0

²⁸ MINISTERSTVO OBRANY ČR. *Boj s korupcí* [online]. [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://korupce.army.cz/boj-s-korupci>

²⁹ SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. *Nepotismus* [online] [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Nepotismus>

³⁰ Tamtéž

³¹ Zákon č. 238/1992 Sb., České národní rady o některých opatřeních souvisejících s ochranou veřejného zájmu

*povinen zdržet se každého jednání, při kterém mohou jeho osobní zájmy ovlivnit výkon jeho funkce. Osobním zájmem se pro účely tohoto zákona rozumí takový zájem, který přináší veřejnému funkcionáři, osobě blízké veřejného funkcionáře, právnické osobě ovládané veřejným funkcionářem nebo osobou blízkou veřejného funkcionáře zvýšení majetku, majetkového nebo jiného prospěchu, zamezení vzniku případného snížení majetkového nebo jiného prospěchu nebo jinou výhodu; to neplatí, jde-li jinak o prospěch nebo zájem obecně zřejmý ve vztahu k neomezenému okruhu adresátů.*³² Sřet zájmů nejde rozhodně zaměňovat za korupci, ale je nutné zmínit, že pokud se veřejný funkcionář (ve smyslu Zákona o střetu zájmů) nachází ve střetu zájmů, je pravděpodobné a vhodné počítat se zvýšeným rizikem, že tento veřejný funkcionář je vystaven velkému tlaku a korupčnímu jednání.

1.3. Druhy korupce

Nejběžnější členění korupce je malá a velká. **Malá korupce**, jak již vyplývá z názvu, je korupce, která probíhá na nižší úrovni hlavně mezi regionálními úředníky, řadovými policisty atd. Je nutné zmínit, že malá korupce nemusí nutně probíhat jen ve státní sféře, ale velmi často se tento druh korupce objevuje ve zdravotnictví, kdy úplatek může představovat protiplnění ve formě lepší zdravotní péče. Vzhledem k tomu, že vztah osob malé korupce je většinou na osobní úrovni, je nutné oddělovat od korupce například dar, který má sloužit jako ocenění za kvalitně poskytnuté služby. Je tedy nutné vždy zvažovat zejména motiv osob, který by měl zahrnovat neoprávněné výhody, aby se dalo toto jednání považovat za korupci.³³ Pro tento typ korupce je navíc typické, že výše úplatku se většinou pohybuje v nižších částkách, a tedy se způsobená škoda pohybuje v mantinelech škody nikoliv nepatrné až větší škody (§138 TZ). **Velká korupce** se objevuje zejména na nejvyšší úrovni politického života a způsobená škoda se již pohybuje okolo škody značného rozsahu (§138 TZ). Dalším typickým znakem pro velkou korupci je zejména zneužití veřejných zdrojů či jejich nehospodárného využívání a často se zde objevuje klientelismus (viz výše).³⁴ Z výše uvedeného vyplývá, že malá korupce se sice vyznačuje menší mírou společenské škodlivosti, nicméně na druhé straně je nutné brát v potaz, že objevuje-li malá korupce často, existuje pravděpodobnost, že může ochromit každodenní život.

³² § 3 zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů,

³³ VYMĚTAL, Petr. Typologie korupce. In: DANČÁK, Břetislav, HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). Korupce – Projevy a potírání v České republice a Evropské unii. Brno: Masarykova univerzita v Brně – Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 14

³⁴ VANTUCH, Pavel. *Korupce a kriminalita*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. ISBN 978-80-87001-09-7, s. 22

Dále se korupce člení dle oblasti, kde ke korupci dochází – nejvíce diskutovanou je **korupce ve veřejném sektoru**, pod kterou si laická veřejnost většinou představí hlavně zneužívání veřejných zdrojů či jiné nakládání s majetkem státu, ale jedná se rovněž o korupci zaměstnanců veřejné správy (např. při vydávání řidičských průkazů).³⁵ O **korupci v soukromém sektoru** hovoříme zejména v oblasti soukromého podnikání, ale také k ní dochází v institucích, které jsou svou povahou soukromé, nicméně nad nimi ve značné míře stát vykonává státní dozor – jedná se o banky, pojišťovny, úvěrová a spořitelní družstva aj. Trestněprávní odpovědnost korupce v soukromém sektoru je poslední dobou diskutované téma, ale i přes to nedošlo (v rámci vydání TZ či jeho novelách) ke striktnímu oddělení postihování korupce v soukromém či veřejném sektoru a oboje je postihováno například trestným činem přijetí úplatku dle § 331 TZ (zatímco odst. 1 hovoří o veřejném sektoru a alinea 1 o soukromém sektoru).³⁶

Další členění korupce je přímo zakotveno v **Protokolu k Úmluvě o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracovaný na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii**, a to na **pasivní a aktivní korupci**. K pasivní korupci uvedený Protokol uvádí, že „*pro účely tohoto protokolu se pasivní korupcí rozumí úmyslné jednání úředníka, který přímo nebo pomocí prostředníka žádá, přijme nebo si dá slíbit jakoukoli výhodu pro sebe nebo pro třetí osobu, aby jednal nebo aby se jednání zdržel při výkonu svých povinností nebo svých funkcí v rozporu se svými úředními povinnostmi způsobem, který poškozuje nebo ohrožuje finanční zájmy Evropských společenství.*“³⁷ Na druhé straně „*pro účely tohoto protokolu se aktivní korupcí rozumí úmyslné jednání každého, kdo přímo nebo pomocí prostředníka slíbí nebo poskytne jakoukoli výhodu úředníkovi pro něj nebo pro třetí osobu, aby jednal nebo se jednání zdržel při výkonu svých povinností nebo svých funkcí v rozporu se svými úředními povinnostmi způsobem, který poškozuje nebo ohrožuje finanční zájmy Evropských společenství.*“³⁸ Tato úprava a rozdělení se uplatňuje i v české právní úpravě, a to skrz trestné činy přijetí úplatku ve smyslu § 331 TZ (jako pasivní korupce) a podplácení ve smyslu § 332 TZ (jako aktivní korupce).

Další členění korupce je dle charakteru subjektů korupčního vztahu, a to na **individuální**, kdy na jedné straně stojí jedinec, kterého k jeho korupčnímu jednání vedou čistě jeho zájmy (a

³⁵ Tamtéž

³⁶ § 331 TZ

³⁷ Článek 2, *PROTOKOL k Úmluvě o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracovaný na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii*. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu>

³⁸ Článek 3, *PROTOKOL k Úmluvě o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracovaný na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii*. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu>

pravděpodobně vystupuje v korupčních vztazích ojedinele) a na druhé straně korupce **systemová**, která je typická širokými vztahy a jejich provázaností.³⁹

Dále je možné rozřadit korupci dle oboru, ve kterém se vyskytuje – korupce v politice, korupce ve sportu, korupce v policii a v jiných oborech, které jsou pro korupční jednání typické. Za další druhy korupce je samozřejmě možné považovat určité formy klientelismu či nepotismu, které jsou popsány výše.

2. PRÁVNÍ ÚPRAVA KORUPCE

2.1. Mezinárodní a evropská právní úprava korupce

Jak již bylo zmíněno výše, korupce je celospolečenský fenomén a problém a jejímu potírání se věnují jak vládní mezinárodní organizace, tak nevládní či menší neziskové organizace. Vládní organizace, tedy ty, které jsou nadány normotvornou povahou, vydávají za účelem vymezení pojmu korupce a jejího potírání své vlastní dokumenty, jejichž krátký přehled bude součástí této kapitoly.

Nejdříve bych začala tou největší – tedy Organizací spojených národů (dále jen „OSN“), na jejíž půdě vznikl první univerzální dokument v oblasti mezinárodního boje s korupcí⁴⁰ - **Úmluva organizace spojených národů proti korupci** (dále jen „UNCAC“), která byla vydána na základě Valného shromáždění OSN ze dne 4.prosince 2003, které vydalo rezoluci č. 55/61, v níž deklarovalo potřebu vytvořit efektivní globální nástroj pro boj s korupcí.⁴¹ OSN tak navazuje na **Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu** (dále jen „UNTOC“), která byla přijata v roce 2000 velmi symbolicky v Palermu. UNTOC představuje velký mezinárodní krok kupředu v boji s korupcí a upozorňuje na důležitost mezinárodní spolupráce v tomto boji. Státy, které UNTOC ratifikovaly, se zavázaly přijmout několik opatření proti přeshraničnímu organizovanému zločinu včetně zakomponování činů, které by byly trestnými a odpovídaly by následujícím jednáním - účast v organizované zločinecké skupině, praní špinavých peněz, korupce nebo bránění výkonu spravedlnosti. Úmluva je navíc doplněna třemi protokoly - Protokol o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi; Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky;

³⁹ VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha: Profess Consulting, 2007. Cesta k finanční svobodě. ISBN 978-80-7259-055-1, s. 257

⁴⁰ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR, *UNCAC* [online] [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://korupce.cz/zahranicni-spoluprace/uncac/>

⁴¹ Tamtéž

Protokol proti nedovolené výrobě střelných zbraní, jejich součástí a dílů a střeliva a proti obchodování s nimi.⁴² UNCAC je naproti tomu již více detailnější – je rozdělena do 5 částí, a to – preventivní opatření, kriminalizace a právní vynutitelnost, mezinárodní spolupráce, vyhledávání majetku, technika a výměna informací.⁴³

Neméně důležitá organizace na poli boji proti korupci je **Rada Evropy** (Council of Europe), jejíž hlavními hodnotami jsou lidská práva, demokracie a právní stát a jež tyto hodnoty prosazuje skrz úmluvy, monitoruje pokrok svých členských států a ukládá jim svá doporučení (České republice právě v oblasti korupce velmi často). Stěžejní v této oblasti je Skupina států proti korupci Rady Evropy (dále jen „**GRECO**“), která byla založena v roce 1999⁴⁴ a jejíž hlavní úlohou je sledovat členské státy a jejich boj s korupcí, a dále monitoruje, jak státy dodržují závazky, které na sebe převzaly v této oblasti. Jeden z hlavních dokumentů Rady Evropy je **Trestněprávní úmluva o korupci** (*Criminal Law Convention on Corruption*) z roku 1999, která má široký záběr a kromě již existujících právních instrumentů zahrnuje klasické korupční chování a také specifické druhy korupce.⁴⁵ Veškeré státy, které tuto Úmluvu ratifikují a nejsou již členy GRECO, se ratifikací automaticky členy stanou.⁴⁶ Tato Úmluva byla rozšířena Dodatkovým protokolem z roku 2003.⁴⁷ Další úmluvou pod vlajkou GRECO je **Občanskoprávní úmluva o korupci** (*Civil Law Convention on Corruption*) – i přes to, že se nejedná o korupci z trestněprávního hlediska, je důležité ji zmínit, jelikož upravuje odpovědnost a náhradu škody při korupčním chování. Zahrnuje rovněž i prvky pracovního práva jako například ochranu zaměstnanců v případě oznámení korupčního chování.⁴⁸ Výbor ministrů Rady Evropy na svém 101. zasedání přijal **Rezoluci hlavních principů pro boj s korupcí** (*Resolution on the twenty guiding principles for the fight against corruption*). Jedná se celkem o dvacet pravidel, které mají státy dodržovat, aby byly zachovány hodnoty Rady Evropy a úspěšný boj s korupcí.⁴⁹ Další důležitý dokument, který byl přijat Výborem ministrů

⁴² United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto, 2000. Dostupné také z: <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>

⁴³ United Nations Convention against Corruption, 2003. Dostupné také z: <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/uncac.html>

⁴⁴ NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ ČR. *GRECO* [online] [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/dali-organizace/greco>

⁴⁵ Trestněprávní úmluva o korupci, 1999. Dostupné také z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/173?_coconventions_WAR_coconventionsportlet_languageId=en_GB

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ Dodatkový protokol k trestněprávní úmluvě o korupci, 2003. Dostupné také z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/191?_coconventions_WAR_coconventionsportlet_languageId=en_GB

⁴⁸ Občanskoprávní úmluva o korupci, 1999. Dostupné také z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/174?_coconventions_WAR_coconventionsportlet_languageId=en_GB

⁴⁹ COMMITTEE OF MINISTERS, COUNCIL OF EUROPE, Resolution on the twenty guiding principles for the fight against corruption, 1997. Dostupné také z:

Rady Evropy, je **Doporučení společných pravidel proti korupci při financování politických stran a volebních kampaní**.⁵⁰

Problematikou korupce se zabývá i **Evropská unie** (dále jen „EU“), ale nejedná se o komplexní úpravu, spíše o úpravu jednotlivých druhů korupce či úpravu se zaměřením na korupci jednotlivých skupin osob. Jedním z prvních a stěžejních dokumentů byla **Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracována na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii**, která obsahuje různá opatření, jež jsou státy povinny přijmout v oblasti ukládání trestů, soudní pravomoci či trestního stíhání.⁵¹ V souvislosti s touto Úmluvou je také nutné zmínit **Protokol** k ní, který již byl zmíněný výše a pro účely diplomové práce je stěžejní z důvodu úpravy pasivní a aktivní korupce (viz výše).⁵² K této Úmluvě byl přijat i **Druhý Protokol**, který nabyl účinnosti v roce 2009 a svým způsobem šel s dobou – upravoval chování, které se s rozvojem EU rozšířilo jako praní peněz, daňové a celní trestné činy a dále obsahoval i úpravu odpovědnosti právnických osob.⁵³ Nejnovějším dokumentem v této oblasti je **Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1731 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím finanční zájmy Unie**, která nahrazuje předcházející dokumenty a jejíž cílem je více harmonizovat úpravu boje proti trestným činům, které poškozují rozpočet EU, přičemž upravuje širěji než předchozí dokumenty daňové trestné činy, zejména proti dani z přidané hodnoty.⁵⁴ Mimo oblast ochrany finančních zájmů EU rovněž upravuje korupci úředníků (a to jak evropských úředníků, tak i úředníků ve členských státech) v **Úmluvě o boji proti korupci úředníků Evropských společenství nebo členských států Evropské unie, vypracována na základě článku K.3 odst. 2 písm. C Smlouvy o Evropské unii**.⁵⁵

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806cc17c>

⁵⁰ Recommendation of the Committee of Ministers on common rules against corruption in the funding of political parties and electoral campaigns. Dostupné také z:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806cc1f1>

⁵¹ Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracovaná na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii. Dostupné také z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A41995A1127%2803%29>

⁵² PROTOKOL k Úmluvě o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracovaný na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu>

⁵³ DRUHÝ PROTOKOL k Úmluvě o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracovaný na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu>

⁵⁴ EU. *Boj vedený trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím finanční zájmy EU* [online]. [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=legisum:4309224>

⁵⁵ Úmluva o boji proti korupci úředníků Evropských společenství nebo členských států Evropské unie, vypracovaná na základě článku K.3 odst. 2 písm. C) Smlouvy o Evropské unii. 1997. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A41997A0625%2801%29>

2.2. Právní úprava korupce v českém právním řádu

I přes to, že korupční chování je v České republice sankcionováno zejména normami trestního práva (ale taktéž i občanského práva), jak jsem již zmínila výše, jednotnou definici pro tento pojem v českém právním řádu nenalezneme. Vzhledem k zaměření této diplomové práce se nadále budu věnovat jen právní úpravě v rovině trestního práva. TZ neobsahuje ve svých výkladových ustanoveních v § 110 an. ani definici korupce, ani žádný výklad tohoto pojmu. Více nápomocná nám nebude ani zvláštní část TZ, která neobsahuje žádnou definici korupce, přičemž taktéž v žádné skutkové podstatě není tento pojem obsažen. Pro úplnost dodávám, že TOPO taktéž žádnou úpravu pojmu korupce neobsahuje. I přes takovou absenci je nicméně nutné zmínit, že Česká republika plní závazky z výše zmíněných mezinárodních dokumentů, a to tedy znamená, že korupční chování je postihováno trestními sankcemi. Navíc i důvodová zpráva k TZ pojem korupce opakovaně zmiňuje, a to právě v souvislosti s plněním závazků z mezinárodních dokumentů anebo již s konkrétními trestnými činy.⁵⁶ Dalším negativem pro posouzení, zda dané jednání naplňuje znaky korupčního chování, je zejména to, že i všechny trestné činy, pod které jsme schopni zařadit korupční chování, nejsou komplexně upraveny ani v jedné hlavě TZ. Tato podkapitola bude upravovat jednotlivou úpravu trestných činů pouze povrchově. Detailní rozbor jednotlivých trestných činů zejména se zaměřením na pachatele těchto trestných činů bude obsažen v následující kapitole.

Za čistě korupční trestné činy lze považovat úplatkářství, tedy díl 3 Hlavy X. TZ, který upravuje trestné činy **přijetí úplatku** (§ 331 TZ), **podplácení** (§ 332 TZ) a **nepřímé úplatkářství** (§ 333 TZ). Dále tento díl obsahuje i společná ustanovení pro tyto trestné činy, která popisují pojem úplatek, úřední osobu a obstarávání věcí obecného zájmu.⁵⁷ Důvodová zpráva k tomuto dílu navíc uvádí: „*díl třetí (§ 329 až 332)*⁵⁸ *chrání čistotu veřejného života, nestranné a objektivní obstarávání věcí obecného zájmu osobami, které věci obecného zájmu obstarávají, před různými formami korupce (úplatkářstvím)*“.⁵⁹

Další trestné činy, jejichž hlavní podstatou je korupční chování, jsou **pletichy v insolvenčním řízení** ve smyslu § 226 TZ navazující na zákon č. 182/2006 Sb, o úpadku a způsobech jeho řešení, v platném znění (dále jen „**InZ**“). Dále TZ obsahuje následující

⁵⁶ Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, č. 40/2009 Dz

⁵⁷ TZ

⁵⁸ Citovaná důvodová zpráva je z období před novelizací, proto číslování paragrafů v této důvodové zprávě neodpovídá momentálnímu paragrafovému znění TZ

⁵⁹ Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, č. 40/2009 Dz

pletichářské trestné činy - **pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži** (§ 257 TZ) a **pletichy při veřejné dražbě** (§ 258 TZ).

Další skupinu tvoří trestné činy, jejichž příčinou může být korupce – **zneužití pravomoci úřední osoby** (§ 329 TZ), **neoprávněné nakládání s osobními údaji** (§ 180 TZ), **odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu** (§ 166 TZ), **zneužití informace v obchodním styku** (§ 255 TZ) a **zneužití postavení v obchodním styku** (§ 255a TZ). U těchto trestných činů je vždy nutné posoudit, zda pachatel měl ze spáchání nějaký majetkový prospěch a v jakém zájmu jednal. I přes to, jednání naplňující skutkovou podstatu těchto trestných činů nemusí vždy naplňovat znaky korupčního chování, pro komplexní úpravu je nutné je zmínit, protože právě za spácháním těchto trestných činů velmi často bývá určitý majetkový prospěch.

Poslední skupinou trestných činů jsou ty, které se objevují v určité oblasti veřejného života – soudnictví. Vzhledem k zásadě nestrannosti a nezávislosti soudu je nepřijatelné, aby kdokoliv a jakkoliv zasahoval do této nezávislosti, a proto je takové chování sankcionováno trestným činem **zasahování do nezávislosti soudu** (§ 335 TZ). Dalším takovým trestným činem, kterým lze ovlivnit soudní rozhodnutí, je **křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek** (§ 346 TZ).

3. TRESTNÉ ČINY, JEJICHŽ PŘÍČINOU JE ČI MŮŽE BÝT KORUPCE

V této kapitole se budu věnovat jednotlivým trestným činům a jejich rozboru, které jsou určitým způsobem (ať již přímo nebo nepřímo) spojené s korupcí, a právě dle tohoto propojení tyto trestné činy rozdělím do čtyř základních skupin, které již byly nastíněny výše:

1) Úplatkářství - trestné činy přijetí úplatku (§ 331 TZ), podplácení (§ 332 TZ) a nepřímé úplatkářství (§ 333 TZ);

2) Trestné činy, jejichž hlavní podstatou je korupční chování - pletichy v insolvenčním řízení (§ 226 TZ), pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 TZ) a pletichy při veřejné dražbě (§ 258 TZ);

3) Trestné činy, jejichž příčinou může být korupce - zneužití pravomoci úřední osoby (§ 329 TZ), neoprávněné nakládání s osobními údaji (§ 180 TZ), odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu (§ 166 TZ), zneužití informace v obchodním styku (§ 255 TZ) a zneužití postavení v obchodním styku (§ 255a TZ); a

4) Trestné činy v oblasti soudnictví - zasahování do nezávislosti soudu (§ 335 TZ),
křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek (§ 346 TZ).

Statistiky v diplomové práci

Vzhledem k zaměření této diplomové práce je nezbytné do ní zahrnout i statistiky kriminality či jiné statistiky, které se týkají okolností spáchání, a to zejména ty, které jakýmkoliv způsobem vypovídají o pachateli a jeho trestu.

Naneštěstí, v České republice neexistuje jednotný systém, ze kterého je možné se dozvědět počet spáchaných a objasněných skutků, počet odsouzených za jednotlivý trestný čin, druh trestu či zda se jedná o recidivu aj., proto budu pracovat se dvěma oddělenými systémy zpracovávající data relevantní pro tuto diplomovou práci. Oba dva systémy bohužel nejsou spravovány žádnou státní institucí, ale tyto data od nich získaly (od Policie ČR a Ministerstva spravedlnosti). Sledované období bude v rozmezí **leden 2017 - prosinec 2018**, které jsem si zvolila z důvodu, že za účelem přehlednosti je užitečnější pracovat s celým kalendářním rokem (a rok 2019 teprve dospěl ke konci), nicméně na druhé straně je mým cílem, aby statistické přehledy vypovídaly o aktuální situaci, proto ta volba těchto let. Navíc je nutné zmínit, že některé zkoumané trestné činy nejsou páčány tak často, proto jsem zvolila zkoumané období v délce dvou let, nikoliv jednoho roku, protože zvláště v aplikaci jak trestáme se data nezobrazí, pokud je počet odsouzených příliš nízký.

Jako první budu používat aplikaci **mapa kriminality**, která je dostupná na www.mapakriminality.cz a jejímž účelem je usnadnit veřejnosti orientaci v datech o trestné činnosti, které publikuje Policie ČR.⁶⁰ Důvod, proč je vhodné, aby tato aplikace existovala, přestože Policie ČR na svých webových stránkách takové statistiky již zveřejňuje, je ten, že tyto statistiky jsou zveřejňovány měsíčně (a to není plně žádoucí vzhledem k délce vyšetřování) v nepřehledných excelových tabulkách. To znamená, že tyto tabulky nejsou uživatelsky přívětivé na rozdíl od mapy kriminality, ve které je možné si zadat nejen oblast, ale také specifikaci trestných činů za zvolené období. Je nutné zdůraznit, že se jedná o oficiální statistiky Policie ČR, které jsou ale spravovány nestátním subjektem.⁶¹ Negativem těchto statistik i aplikace je jejich vztah k TZ, protože jak aplikace, tak tabulky od Policie ČR trestné činy dělí

⁶⁰ PROJEKT OTEVŘENÉ SPOLEČNOSTI, O.P.S., Mapa Kriminality, O aplikaci, [online] [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz/o-aplikaci/>

⁶¹ PROJEKT OTEVŘENÉ SPOLEČNOSTI, O.P.S., Mapa Kriminality, O aplikaci, [online] [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz/o-aplikaci/#oAplikaciData>

do tzv. takticko-statistických klasifikací, tedy statistiky ne vždy zobrazují věrný obraz paragrafového znění TZ.⁶² To znamená, že jedna tato klasifikace může odpovídat jednomu paragrafu TZ nebo také více trestným činům, a tuto skutečnost při mém zpracování statistických přehledů zohledním. Pro lepší představu o těchto statistikách přikládám přehled zásad pro počítání skutků:

<i>„1) V případě jednočinného souběhu se jedná o jeden skutek.</i>
<i>2) Při souběhu trestných činů se pro označení skutku použije ten, který je podle horní hranice trestní sazby u trestu odnětí svobody nejpřísněji trestný. Jsou-li horní hranice trestních sazeb při souběhu trestných činů shodné, použije se pro označení skutku trestný čin, v němž byla podstata činnosti pachatele. Výjimkou jsou případy, kdy je nutné dát přednost taktickému hledisku (např. u dopravních nehod je vykázáno TSK, pod nímž je uvedena příslušná dopravní nehoda, bez ohledu na trestně právní posouzení).</i>
<i>3) Jako samostatný skutek se neposuzuje účastenství na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu.</i>
<i>4) Jako jediný skutek jsou vykazovány i trestné činy trvající a hromadné.</i>
<i>5) Jako samostatný skutek se rovněž vyazuje každý útok opakovaného trestného činu. V případě více činného souběhu se vyazuje každý skutek.“⁶³</i>

Jako další aplikaci použiji nedávno spuštěnou „Jak trestáme“, která vznikla z iniciativy doktorandů z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, CERGE-EI a datového novináře ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti⁶⁴ a Nejvyšším státním zastupitelstvím⁶⁵ a vypovídá o počtu a druhu uložených trestů za jednotlivé trestné činy. Negativní aspektem pro tuto diplomovou práci je ten, že z důvodu ochrany soukromí odsouzených některé (pro tuto práci relevantní) trestné činy nejsou zobrazeny. Veškerá data z této aplikace o trestech uvádím i v případě, že nastal souběh s jiným odsouzením.

Dále je důležité zmínit, že statistika mapy kriminality vypovídá o úplném začátku trestního řízení, které nemusí vždy skončit obžalobou, ale i jinými způsoby (kromě zastavení nebo postoupení je možné, aby státní zástupce trestný čin překvalifikoval)⁶⁶, kdežto statistika Jak trestáme nás informuje o samotném závěru trestního řízení, tedy odsuzujícím rozsudku,

⁶² PROJEKT OTEVŘENÉ SPOLEČNOSTI, O.P.S., Mapa Kriminality, O aplikaci, [online] [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz/o-aplikaci/#oAplikaciData>

⁶³ PROJEKT OTEVŘENÉ SPOLEČNOSTI, O.P.S., Mapa Kriminality, O aplikaci, [online] [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz/o-aplikaci/#oAplikaciData>

⁶⁴ Ministerstvo spravedlnosti také poskytlo veškerá data

⁶⁵ JAK TRESTÁME, Aplikace [online] [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here

⁶⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, v platném znění

proto se může zdát překvapivým rozdíl mezi počtem zjištěných/objasněných skutků a počtem odsuzujících rozsudků.

Vzhledem k výše uvedenému nebudou ke každému rozboru jednotlivého trestného činu uvedeny stejné statistiky či u některých nebudou přiloženy žádné statistiky, a to z důvodu chybějících či neúplných dat.

V souvislosti se statistikami je na závěr nutné zmínit, že statistika z mapy kriminality obsažená v této kapitole vypovídá pouze o míře kriminality spáchaných trestných činů, nikoliv o míře korupce, a to z několika důvodů. Statistiky kriminality obsahují jen registrované skutky a vzhledem k povaze korupce lze očekávat, že počet neregistrovaných skutků je mnohem vyšší než registrovaných, a to zejména proto, že ve většině případech neexistuje mnoho racionálních důvodů, proč by jedna strana korupčního chování oznamovala korupční jednání orgánům činným v trestním řízení (pravděpodobně by způsobila trestní stíhání sobě či v lepším případě postavení spolupracujícího obviněného).⁶⁷ Dalším důvodem, proč statistiky kriminality nevypovídají o skutečné míře korupce, je ten, že některá korupční jednání ani nenaplní znak žádného trestného činu.⁶⁸

3.1. Úplatkářství

V následující podkapitole se budu věnovat trestným činům přijetí úplatku, podplácení a nepřímého úplatkářství, a to zejména jejich typovým znakům. Úplatkářství je upraveno ve zvláštní části, hlavě X., dílu 3. TZ a v této části jsou kromě skutkových podstat jednotlivých trestných činů upravena i společná ustanovení (§ 334 TZ), se kterými je nezbytné pracovat při výkladu a aplikaci těchto trestných činů, jelikož obsahují výklad pojmů úplatek, úřední osoba a obstarávání věcí obecného zájmu. Celou právní úpravu úplatkářství nelze vnímat jako souhrn několika trestných činů, které zasahují stejný objekt, ale je třeba ji posuzovat jako celek. To navíc znamená, že úprava se vztahuje na oba dva sektory – soukromý a veřejný, a není možné, aby se tyto sektory při posuzování úplatkářských trestných činů nějak rozlišovaly.⁶⁹

Legální definice pojmu **úplatek** se vyvinula z dosavadní judikatury⁷⁰ „*úplatkem se rozumí neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není*

⁶⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie, 3. vydání, Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, str. 384

⁶⁸ Tamtéž, str. 382

⁶⁹ Nález pléna Ústavního soudu ČR ze dne 14. října 1998 sp. zn. Pl. ÚS 6/98

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 3174

nárok.⁷¹ Výše úplatku pro trestní odpovědnost již není zákonem dále stanovena, ale její minimální hranici (vyšší většinou znamená kvalifikovanou skutkovou podstatu a zpravidla i přísnější sankci) je nutné zohlednit při posuzování společenské škodlivosti trestného činu.⁷² Neoprávněná výhoda nemusí spočívat v přímém majetkovém nebo finančním obohacení, ale například i v poskytnutí protislužby⁷³ nebo vykonání soulože⁷⁴ a judikatorou bylo navíc dovozeno, že úplatkem může být i sponzorský dar.⁷⁵

Pojem úřední osoba je v § 334 odst. 2 TZ oproti předešlé právní úpravě širší (z důvodu splnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv) o písm. c), a zní: „*Úřední osobou podle § 331 až 333 se vedle osoby uvedené v § 127 rozumí též jakákoliv osoba a) zastávající funkci v zákonodárném orgánu, soudním orgánu nebo v jiném orgánu veřejné moci cizího státu, b) zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodním soudním orgánu, c) zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodní nebo nadnárodní organizaci vytvořené státy nebo jinými subjekty mezinárodního práva veřejného nebo v jejím orgánu nebo instituci anebo jednající jménem takové organizace, nebo d) zastávající funkci v podnikající právnické osobě, v níž má rozhodující vliv Česká republika nebo cizí stát, pokud je s výkonem takové funkce, zaměstnání nebo práce spojena pravomoc při obstarávání věcí obecného zájmu a trestný čin byl spáchán v souvislosti s touto pravomocí.*“⁷⁶ V této souvislosti pro lepší představu o úředních osobách uvádím následující citaci z rozhodnutí NS: „**Přednosta ženského a porodnického oddělení nemocnice s poliklinikou není při výkonu práv a povinností vyplývajících z této funkce úřední osobou.**“⁷⁷ Navíc je nutné si uvědomit, že vykonávání pravomoci úřední osoby se nerovná obstarávání věcí obecného zájmu a dle judikatury je možné, aby osoba obstarávala věci obecného zájmu, ale nevykonávala pravomoc úřední osoby, protože „**rozhodování o úkonech lékařské péče je obstaráváním věcí obecného zájmu, lékař jím však nevykonává pravomoc úřední osoby. Takovým rozhodováním je i rozhodnutí o tom, že pacient bude operován a hospitalizován v nemocničním oddělení, které lékař – přednosta oddělení – řídí, popř. rozhodnutí, že lékař provede operaci sám. Jestliže za to, že takto rozhodne, přijme úplatek, může se dopustit trestného činu přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 TZ, nenaplní však**

⁷¹ § 334 odst. 1 TZ

⁷² DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., s. 2617

⁷³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 3159

⁷⁴ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., s. 2617

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. července 2015, sp. zn. 5 Tdo 66/2015

⁷⁶ Odst. 2 § 334 TZ

⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze 16. ledna 1989 sp. zn. 4 Tz 45/88

znaky ustanovení § 331 odst. 3 písm. b) TZ.⁷⁸ Úplatkářské trestné činy navíc často podmiňují trestnost tím, že souvisí s pravomocí úřední osoby, a v této souvislosti je tedy nutné vymezit, co znamená pravomoc úřední osoby a v jakých případech tuto pravomoc úřední osoba vykonává. Z tohoto důvodu odkazují na poněkud starší zprávu Nejvyššího soudu ČSSR, která uvádí, že „stěžejní význam má znak pravomoci, kterou se rozumí zejména oprávnění rozhodovat o právech a povinnostech občanů a organizací. V pojmu pravomoc je vždy obsažen prvek rozhodování, moci.“⁷⁹ Tedy, aby byl čin spáchán v souvislosti s pravomocí úřední osoby, je nutné, aby byl přítomný prvek moci, který autoritativně rozhoduje o právech osob (jak fyzických, tak právnických).

K legální definici pojmu obstarávání věcí obecného zájmu „za obstarávání věcí obecného zájmu se považuje též zachování povinnosti uložené právním předpisem nebo smluvně převzaté, jejímž účelem je zajistit, aby v obchodních vztazích nedocházelo k poškozování nebo bezdůvodnému zvýhodňování účastníků těchto vztahů nebo osob, které jejich jménem jednají.“⁸⁰ doplňují i vymezení tohoto pojmu doktrínou, která ho vymezuje jako „činnost, při které jsou plněny úkoly, na kterých má zájem zásadně celá společnost nebo alespoň větší skupina občanů“⁸¹. Obě dvě vymezení tohoto pojmu jsou odlišná, přičemž legální definice se zaměřuje na právní povinnost uloženou předpisem nebo smlouvou a dá se říct, že pojem vymezuje po formální stránce. Na druhé straně, doktrína se více soustředí na materiální stránku a na zájem společnosti. Z obou dvou definic by mohlo vyplývat, že obstarávání věcí obecného zájmu je možné jen ve veřejném sektoru, ale dle rozhodnutí ÚS vyplývá, že nikoliv.⁸² K problematice, zda se jedná o obstarávání věcí obecného zájmu či nikoliv (u podnikání většinou k takovým problémům nedochází) existuje také obsáhlá judikatura, a to např. rozhodnutí NS, které říká: „Rozhodování o stavbě či modernizaci čistírny odpadních vod, **byť by se jednalo o tzv. podnikovou čistírnu, není ve výhradní autonomní oblasti jejího vlastníka, protože takové rozhodování má souvislost s obstaráváním věcí obecného zájmu, kterýžto zájem spočívá v ochraně a v zachování vydatnosti, jakosti a zdravotní nezávadnosti vod a vyplývá ze zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.**“⁸³ nebo i v jiných rozhodnutích, kdy NS např. uvedl: „**Činnost znalce zapsaného v seznamu znalců (popř. přibraného ad hoc) spočívající v podání**

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze 16. ledna 1989, sp. zn. 4 Tz 45/88

⁷⁹ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. listopadu 1979, sp. zn. Neznámá 1981

⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 3174

⁸¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*, 5. vydání, Praha, Leges, 2016, str. 840

⁸² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. října 2008, sp. zn. IV. ÚS 143/2008

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. listopadu 2002, sp. zn. 4 Tz 77/2002

*znaleckého posudku může být obstaráváním věci obecného zájmu ve smyslu § 331 TZ, neboť objektivní a nestranné vypracování znaleckých posudků, a tedy řádný výkon znalecké činnosti, je v zájmu celé společnosti, zejména je-li podkladem pro rozhodování nebo jiný postup státního orgánu.*⁸⁴ Za obstarávání věci obecného zájmu lze dále považovat činnost osob pohybujících se ve fotbalovém prostředí a ovlivňující výsledky hry⁸⁵ nebo sdělování informace o politické minulosti veřejně činné osoby.⁸⁶

Na závěr je nutné podotknout, že ke spáchání úplatkářského trestného činu nestačí pouhá existence úplatku, ale musí existovat kauzální nexus mezi úplatkem a obstaráváním věci obecného zájmu.

Počet zjištěných a objasněných úplatkářských trestných činů		
<u>Trestný čin</u>	<u>Zjištěno skutků</u>	<u>Objasněno skutků</u>
Přijetí úplatku dle § 331 TZ	203	173
Podplácení dle § 332 TZ	165	148
Nepřímé úplatkářství dle § 333 TZ	5	3

87

Údaje ve výše uvedené tabulce svědčí o tom, že v České republice převládá přímé úplatkářské chování, tedy pachatelé buď osobně podplácejí či přijímají úplatek, než aby se zavázali, že budou působit na jinou osobu. K údajům uvedeným v této tabulce doplňuji, že i přes to, že počet zjištěných a objasněných skutků u trestného činu přijetí úplatku je vyšší než u trestného činu podplácení, u údajů o počtech odsouzených je to naopak (viz grafy níže).

Trestný čin přijetí úplatku

Základní skutková podstata trestného činu **přijetí úplatku** je dle § 331 TZ odst. 1 „*Kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek....*“⁸⁸ a tím je zasahován objekt zájmu na nestranném a zákonném obstarávání veřejného zájmu⁸⁹, a dle alinea 1 „*...kdo sám nebo*

⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. června 2010, sp. zn. 3 Tdo 1483/2009

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. října 2009, 7 Tdo 932/2009, (NS 7927/2009)

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. února 2013, sp. Zn. 4 Tdo 27/2013

⁸⁷ Data získaná z aplikace mapa kriminality, dostupná z: www.mapakriminality.cz

⁸⁸ § 331 TZ odst. 1

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 3159

*prostřednictvím jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek...*⁹⁰, kdy je zasahován objekt zájmu na ochraně podnikatelských vztahů před korupcí⁹¹. K alinei 1 dodávám, že pojem podnikání vycházel ze zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, který obsahoval jeho pozitivní vymezení. OZ již takové vymezení sice neobsahuje, nicméně z § 420 odst. 1 OZ lze znaky podnikání dovodit.⁹²

Přijetí úplatku znamená okamžik, kdy se tato výhoda dostává do dispoziční sféry toho, kdo ji přijímá, a není podstatné, zda k přijetí úplatku dojde před nebo až po nebo v průběhu obstarávání věci obecného zájmu.⁹³ Ke spáchání trestného činu přijetí úplatku navíc postačuje, že pachatel úplatek přímo neodmítne, tzn., že s ním konkludentně souhlasí.⁹⁴ Pojmosloví „*dá si slíbit*“ znamená formu přípravy, která se považuje za dokonáný trestný čin.⁹⁵

Další skutková podstata tohoto trestného činu je obsažena v odst. 2 předmětného ustanovení „*Kdo za okolností uvedených v odstavci 1 úplatek žádá....*“⁹⁶ (je nezbytné zmínit, že se nejedná o kvalifikovanou skutkovou podstatu). Odstavec 1 a odstavec 2 jsou samostatné skutkové podstaty, jejichž souběh je vyloučen.⁹⁷ Pro úplnost dodávám, že přísnější sankce je ukládána tomu, kdo úplatek žádá (tedy skutková podstata uvedená v odstavci 2).⁹⁸ Jednání, které naplňuje žádání si úplatku nemusí vykazovat veškeré znaky žádosti, postačí jakýkoliv projev, který naznačuje, že by mu měl být úplatek nabídnut, a již není určující, zda se tak skutečně stalo.⁹⁹ To znamená, že čin je již dokonán výše zmíněným projevem a následné přijetí úplatku hraje roli zejména při stanovení druhu a výše trestu.¹⁰⁰

Odstavce 3 a 4 téhož ustanovení již jen zpřísnují sankci za jednání uvedené v jeho odstavcích 1 a 2: „*... (3) ... a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch, nebo b) spáchá-li takový čin jako úřední osoba. (4) ... a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu,*

⁹⁰ Alinea 1, § 331 TZ odst. 1

⁹¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 3159

⁹² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*, 5. vydání, Praha, Leges, 2016, str. 841

⁹³ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., s. 2618

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. srpna 2006, sp. zn. 8 Tdo 864/2006

⁹⁵ Tamtéž

⁹⁶ § 331 TZ odst. 2

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 3159

⁹⁸ § 331 TZ

⁹⁹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., s. 2619

¹⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 3159

nebo b) spáchá-li takový čin jako úřední osoba v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch.“¹⁰¹ Ke spáchání tohoto trestného činu v postavení úřední osoby je nutné, aby jednání bylo spácháno v souvislosti s pravomocí této úřední osoby.¹⁰² Za úřední osobu je považována osoba uvedená v § 334 odst. 2 TZ, a také v § 127 TZ. K pojmu a postavení úřední osoby existuje velmi obsáhlá judikatura, která se snažila vymezit situace, kdy trestně postihnutelné jednání páchá osoba jako úřední osoba či nikoliv úřední, k jejímu výkladu viz výše.

Kromě odstavců, kde je nezbytné pro naplnění všech znaků trestného činu, aby byl čin spáchán úřední osobou, je nutné zmínit, že pachatelem trestného činu dle odst. 1 nebo 2 může být jen speciální subjekt s jistými vlastnostmi – musí to být osoba, která se účastní obstarávání věci obecného zájmu či na jednání v souvislosti s podnikáním.¹⁰³ K problematice, zda se jedná o obstarávání věci obecného zájmu či nikoliv (u podnikání většinou k takovým problémům nedochází) viz výklad výše.

Na závěr dodávám, že ke spáchání trestného činu přijetí úplatku dle § 331 TZ je nutný úmysl.



Co se týče trestů za trestný čin přijetí úplatku, statistiky nám ukazují zajímavou skutečnost, a to, že za poslední roky byla za tento trestný čin nepodmíněně odsouzena pouze jedna osoba.

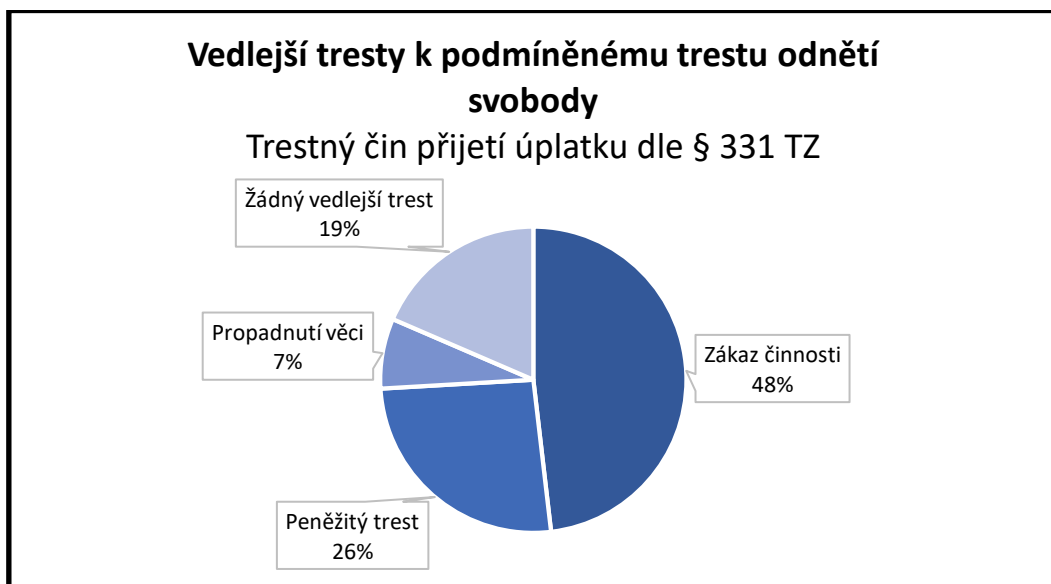
¹⁰¹ § 331, odst.3 a odst. 4 TZ

¹⁰² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 3159

¹⁰³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*, 5. vydání, Praha, Leges, 2016, str. 842

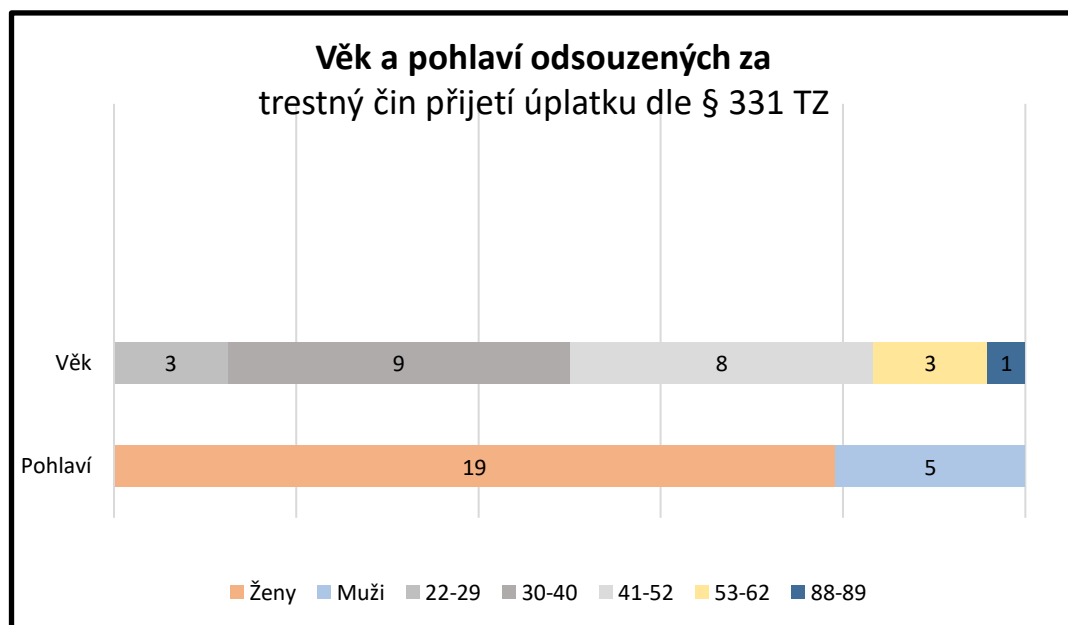
¹⁰⁴ Data získaná z aplikace Jak trestáme, dostupná na www.jaktrestame.cz

Dle mého názoru je toto znepokojující informace, protože tím soudy dávají najevo, že tento trestný čin není z jejich pohledu natolik společensky škodlivý, aby pachatel byl potrestán nepodmíněným trestem odnětím svobody se všemi jeho negativními následky (a pozitivními pro společnost). Tím myslím, že soudy neberou v potaz, že v případě podmíněného odsouzení je zde možnost, že odsouzený bude ve svém protiprávním chování pokračovat. Abych nebyla příliš nespravedlivá k českým soudům, odkazuji na graf uvedený níže, který ukazuje, že k většině z těchto podmíněných trestů odnětí svobody byl uložen i trest vedlejší.



105

Na konec přikládám jen stručný přehled o věku a pohlaví odsouzených, dle kterého k úplatkářskému trestnému chování inklinují spíše muži ve středním věku.



106

¹⁰⁵ Data získaná z aplikace Jak trestáme, dostupná na www.jaktrestame.cz

¹⁰⁶ Data získaná z aplikace Jak trestáme, dostupná na www.jaktrestame.cz

Trestný čin podplácení

Trestný čin podplácení je upraven v § 332 TZ a ve srovnání s trestným činem přijetí úplatku v § 331 TZ upravuje aktivní úplatkářské chování. Odstavec 1 ustanovení upravujícího trestný čin podplácení zní: „*Kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, nebo kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek...*“¹⁰⁷ K pojmům úplatek a obstarávání věci obecného zájmu viz výklad výše. Co se týče slovního spojení „*poskytne úplatek*“, vyplývá z něho, že nezbytné k dokonání trestného činu je, aby úplatek byl přímo předán. Nutno dodat, že kromě přímého předání stačí k naplnění skutkové podstaty trestného činu poskytnutí protislužby.¹⁰⁸

Další chování, které naplňuje skutkovou podstatu trestného činu podplácení, je nabídnutí a slib úplatku a v těchto dvou případech není nutné, aby podplácená osoba úplatek přímo přijala.¹⁰⁹

U nabídky úplatku se nevyžaduje, aby podplácená osoba úplatek přímo přijala, protože nabídkou je jakýkoliv návrh úplatku s tím, že k přímému poskytnutí úplatku může dojít ihned po přijetí nabídky nebo až po provedení vyžadovaného chování a na posouzení trestní odpovědnosti pachatele trestného činu podplácení nemá vliv přijetí této nabídky.¹¹⁰ K problematice rozlišování, co je či není nabídkou úplatku, se ve velkém rozsahu vyjadřovaly i soudy a v této souvislosti zmiňují rozhodnutí NS, které se zabývalo otázkou, zda návrh finanční nabídky účastníkovi veřejné dražby naplňuje skutkovou podstatu trestného činu podplácení – „*Nabídnutí značné finanční částky účastníkovi dražby za to, aby z veřejné dražby odstoupil, nenaplňuje znaky trestného činu podplácení podle § 161 odst. 1 tr. zák. ani přípravy k trestnému činu podvodu podle § 7 odst. 1, § 250 odst. 1, 4 tr. zák., neboť takovým rozhodnutím účastník dražby vykonává jen své osobní právo (tedy neobstarává věci obecného zájmu spojené s dražbou jako např. licitátor) a neuvádí nikoho v omyl*“.¹¹¹ Z výše uvedeného vyplývá, že ne každé nabídnutí finanční částky s žádostí o určité chování naplňuje znaky trestného činu podplácení. Naneštěstí, pro osoby naplňující znaky výše uvedeného chování dodávám pro

¹⁰⁷ TZ § 332 odst. 1

¹⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 3166.

¹⁰⁹ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. června 1978, sp. zn. Plsř 1/78

¹¹⁰ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., s. 2625

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. října 1992, sp. zn. 4 Tz 37/92 (R 14/1993)

úplnost následující: „Po účinnosti zák. č. 557/1991 Sb. takový čin naplňuje znaky trestného činu pletich při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 128cpísm. b) tr. zák.“¹¹²

Jak bylo zmíněno výše, další chování, které taktéž naplňuje skutkovou podstatu trestného činu podplácení, je slib úplatku, který spočívá ve slibu poskytnutí úplatku kdykoliv v budoucnu po splnění určitých podmínek. Ve srovnání s poskytnutím či nabídkou úplatku je slib úplatku méně určitý a konkrétní.¹¹³ Ke spáchání trestného činu podplácení dle § 332 odst. 1 je vyžadován úmysl.¹¹⁴

§ 332 odst. 2 obsahuje kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu podplácení a zpřísnuje sankci v následujících případech: „a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch nebo způsobit jinému značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek, nebo b) spáchá-li takový čin vůči úřední osobě.“¹¹⁵ K tomuto odstavci dále uvádím, že k pojmu značný prospěch u podplácení se vyjádřil i ÚS, a to následovně: „Pod pojmem „značný prospěch“ je u trestného činu podplácení podle § 161 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. třeba rozumět prospěch představující částku nejméně 500 000 Kč. Při určení výše tohoto prospěchu je nutno vždy vycházet z tzv. čistého prospěchu, který vyjadřuje skutečnou výši prospěchu ve smyslu obohacení pachatele nebo jiné osoby.“¹¹⁶ Z tohoto rozhodnutí pléna ÚS vycházela i další rozhodnutí soudů, která se zabývala výpočtem prospěchu u úplatkářských trestných činů, např. usnesení NS, který uvedl: „Jestliže se pachatel snažil trestnou činností (podplácením) získat veřejnou zakázku pro obchodní společnost, ve které působil jako statutární orgán (jednatel), pak za prospěch pachatele či jiné osoby nelze považovat již samotný hrubý objem takové zakázky vyjádřitelný v penězích, nýbrž **čistý prospěch stanovený teprve po odpočtu všech nezbytných nákladů**, které by jinak musely být v souvislosti s uskutečněním předmětné zakázky ze strany pachatele či jiné osoby z jejich prostředků vynaloženy.“¹¹⁷ Z výše citovaného vyplývá, že způsob, kterým se vypočítává prospěch z trestné činnosti u úplatkářských činů, je pro pachatele poněkud příznivý. Kromě značného prospěchu je možné, že pachatel spácháním trestného činu podplácení způsobil jiný zvlášť závažný následek - ten není možné vyčíslit a představuje jinou újmu než škodu. Za takový následek je možné

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. října 1992, sp. zn. 4 Tz 37/92 (R 14/1993)

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 3166

¹¹⁴ § 15 TZ

¹¹⁵ § 332 odst. 2 TZ

¹¹⁶ Nález pléna Ústavního soudu ČR ze dne 14. října 1998 sp. zn. Pl. ÚS 6/98

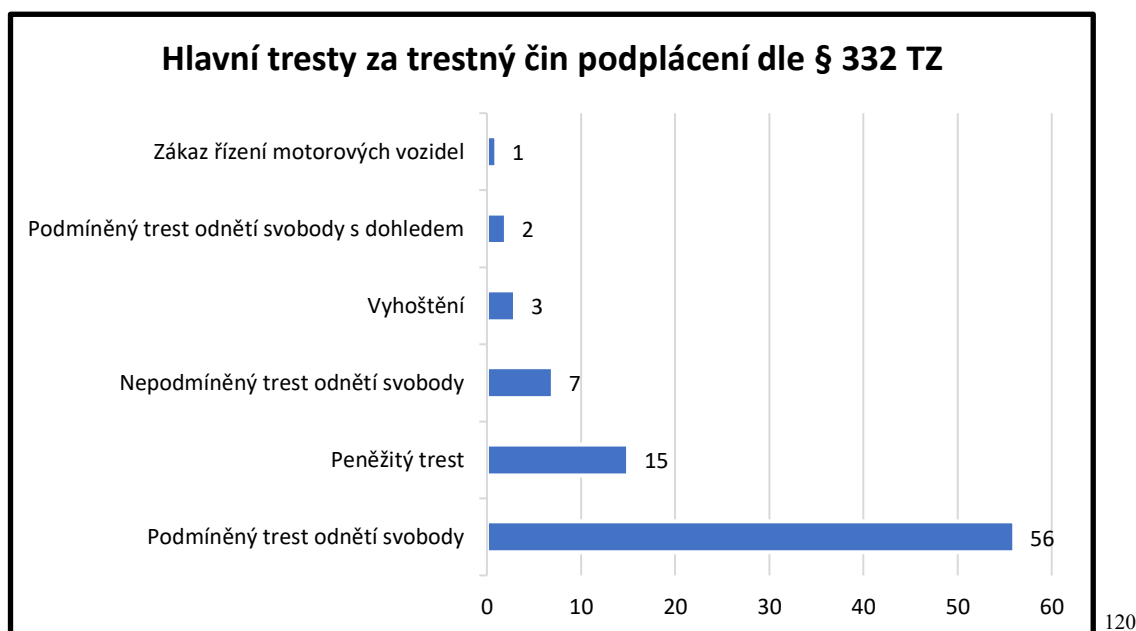
¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. května 2008, sp. zn. 3 Tdo 496/2008 (R 4/2009)

považovat například vyvolání rozhodnutí o úpadku nebo znemožnění zúčastnění se výběrového řízení v oblasti veřejných zakázek.¹¹⁸

Součástí odst. 2, tedy kvalifikované skutkové podstaty trestného činu podplácení je spáchání tohoto trestného činu vůči úřední osobě dle písm. b). Stejně jako u trestného činu přijetí úplatku je nezbytné, aby se jednalo o úřední osobu uvedenou v § 127 nebo § 334, odst. 2 TZ.

Z počtu zjištěných a objasněných skutků, které naplňují skutkovou podstatu podplácení, ve vztahu k poměru odsouzených za tento trestný čin a ve srovnání stejného počtu u trestného činu úplatku si lze povšimnout následujícího faktu – i přes to, že počet zjištěných a objasněných skutků přijetí úplatku je vyšší než u podplácení, neúměrně tomu je počet odsouzených za podplácení vyšší než u přijetí úplatku. A opět dle mého názoru tímto české soudy dávají najevo, že dle jejich ustálené soudní praxe je aktivní úplatkářské chování závažnější než pasivní.

<u>Trestný čin¹¹⁹</u>	<u>Zjištěno skutků</u>	<u>Objasněno skutků</u>
Přijetí úplatku dle § 331 TZ	203	173
Podplácení dle § 332 TZ	165	148



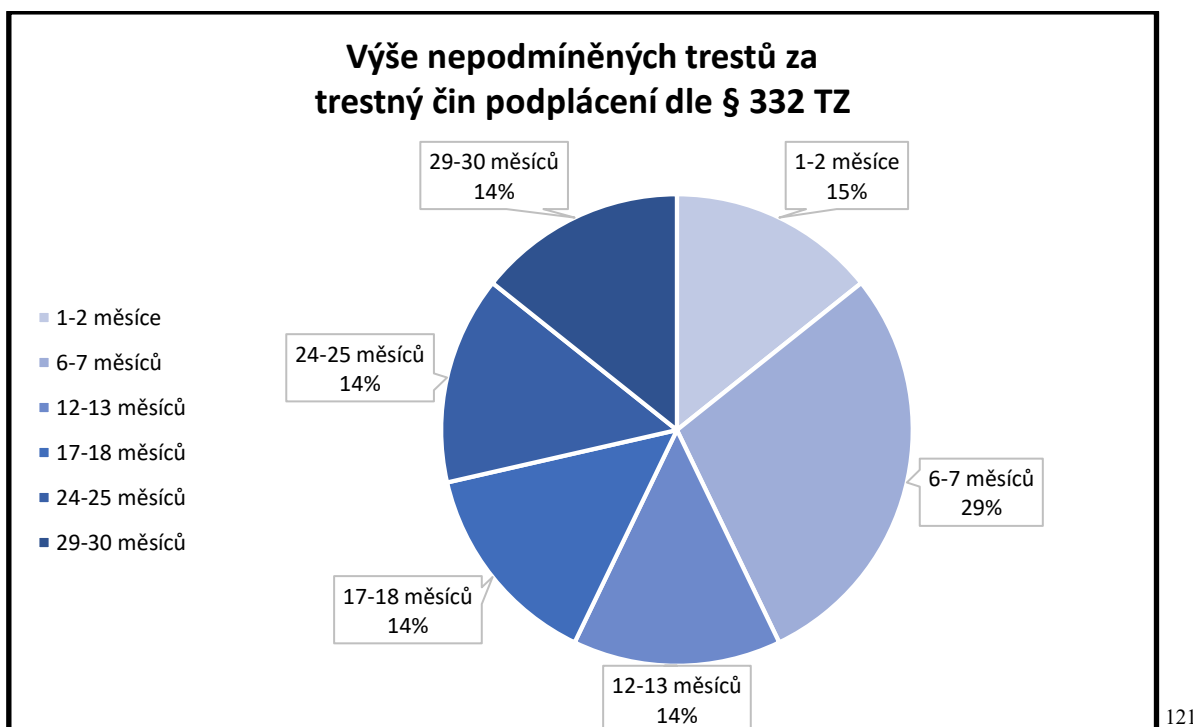
Výše zmíněnou myšlenku o větší závažnosti aktivního úplatkářského chování než chování pasivního potvrzuje zejména vyšší počet nepodmíněných trestů odnětí svobody, ovšem je

¹¹⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., s. 2625

¹¹⁹ Data získaná z aplikace mapa kriminality, dostupná z: www.mapakriminality.cz

¹²⁰ Data získaná z aplikace Jak trestáme, dostupná na www.jaktrestame.cz

nezbytné zmínit, že výše těchto nepodmíněných trestů není příliš vysoká. Z toho vyplývá, že dle českých soudů není úplatkářské chování společensky škodlivé natolik, aby pachatelé byli odsouzeni delším nepodmíněným trestem.



Věková skladba a složení odsouzených dle pohlaví za podplácení odpovídá stejnému poměru jako u přijetí úplatku.¹²²

Trestný čin nepřímé úplatkářství

Poslední z úplatkářských trestných činů je trestný čin nepřímé úplatkářství dle § 333 TZ. Ve srovnání se dvěma výše uvedenými trestnými činy mají společný objekt – zájem na řádném, nestranném a zákonném obstarávání věci obecného zájmu, ale s tím rozdílem, že tento trestný čin postihuje výkon vlivu jen na výkon pravomoci úřední osoby. Tzn., že zatímco u předchozích dvou trestných činů postačilo k jejich spáchání působení na osobu, která obstarávala věci obecného zájmu, u trestného činu nepřímé úplatkářství je tento vliv zúžen pouze na úřední osobu.¹²³ Co se týče požadavků na subjekt trestného činu, u nepřímého úplatkářství není

¹²¹ Data získaná z aplikace Jak trestáme, dostupná na www.jaktrestame.cz

¹²² Data získaná z aplikace Jak trestáme, dostupná na www.jaktrestame.cz

¹²³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 3170

požadováno, aby subjekt byl speciální nebo konkrétní, tedy aby měl určitou vlastnost nebo postavení, ale může být spáchán kýmkoliv – fyzickou i právnickou osobou.

Základní skutková podstata nepřímého úplatkářství je konstruována následovně: „*Kdo sám nebo prostřednictvím jiného žádá, dá si slíbit nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo za to, že tak již učinil...*“¹²⁴ Z citovaného vyplývá, že není nutné, aby pachatel přímo působil na úřední osobu, ale k dokonání trestného činu postačí jeho aktivní chování, které spočívá v žádosti, přijmutí nebo slíbením si úplatku. To potvrzuje i zpráva NS uvádějící: „*Jestliže pachatel přijímá nebo žádá úplatek za to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci veřejného činitele, avšak jedná bez součinnosti s veřejným činitelem, dopouští se trestného činu nepřímého úplatkářství podle § 162 odst. 1 tr. zák.*“¹²⁵ Skutečnost, že pachatel skutečně svůj vliv vykonával nebo má v plánu vykonat, by vedla k okolnosti přitěžující při posuzování společenské škodlivosti trestného činu.¹²⁶ Dále z odst. 1 citovaného ustanovení TZ vyplývá, že pachatel nemusí osobně vykonávat svůj vliv na úřední osobu, ale může k tomu použít jednu nebo více osob, které budou úřední osobu ovlivňovat.

§ 333 odst. 2 TZ: „*Kdo z důvodu uvedeného v odstavci 1 jinému poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek...*“¹²⁷ mění situaci v tom, že pachatel poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek někomu jinému s úmyslem, aby působila na výkon úřední osoby. Vzhledem k sankci, která je stanovena za trestněprávní chování v odst. 2 (je nižší než u odst. 1) lze toto ustanovení považovat za společensky méně škodlivé.

Ke spáchání trestného činu nepřímého úplatkářství je vyžadován úmysl.¹²⁸

3.2. Trestné činy, jejichž hlavní podstatou je korupční chování

Tato podkapitola je zaměřená na trestné činy, jejichž hlavní podstatou je korupční chování – pletichy v insolvenčním řízení dle § 226 TZ (dále jen „**pletichy v IŘ**“), pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži dle § 257 TZ (dále jen „**pletichy při VZ**“) a pletichy při veřejné dražbě dle § 258 TZ (dále jen „**pletichy při VD**“). Tyto trestné činy mají nejenže

¹²⁴ § 333 TZ odst. 1

¹²⁵ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. ledna 1988, sp. zn. Tpjf 28/87

¹²⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., s. 2629

¹²⁷ § 333 TZ Odst. 2

¹²⁸ § 15 TZ

společný název „pletichy“, ale taktéž obsahují podobné rysy skutkových podstat. Hlavní důvod, proč jsem tyto trestné činy označila jako ty, jejichž hlavní podstatou je korupční chování, je zejména ten, že jejich pachatelé při spáchání buď žádají nebo nabízejí určitý majetkový prospěch.

<u>Společné korupční rysy pletich</u>		
Pletichy v insolvenčním řízení (§ 226 TZ)	Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 TZ)	Pletichy při veřejné dražbě (§ 258 TZ)
<p>(1) Kdo jako věřitel v souvislosti s hlasováním věřitelů v insolvenčním řízení přijme nebo si dá slíbit v rozporu se zásadami a pravidly insolvenčního řízení majetkový nebo jiný prospěch...</p> <p>(2) ...kdo věřiteli v souvislosti s hlasováním věřitelů v insolvenčním řízení poskytne, nabídne nebo slíbí v rozporu se zásadami a pravidly insolvenčního řízení majetkový nebo jiný prospěch.</p> <p>(3) ...kdo jako insolvenční správce, člen věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů v insolvenčním řízení přijme nebo si dá slíbit pro sebe nebo jiného ke škodě věřitelů majetkový nebo jiný prospěch, který mu nepřísluší.</p>	<p>(1) Kdo se dopustí pletich v souvislosti se zadáním veřejné zakázky nebo s veřejnou soutěží tím, že</p> <p>a) ...</p> <p>b) jinému poskytne, nabídne nebo slíbí majetkový nebo jiný prospěch za to, že se zdrží účasti v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži,</p> <p>c) žádá nebo přijme majetkový nebo jiný prospěch za to, že se zdrží účasti v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži, nebo</p> <p>d) ...</p>	<p>(1) Kdo se dopustí pletich při veřejné dražbě věci tím, že</p> <p>a) ...</p> <p>b) jinému poskytne, nabídne nebo slíbí majetkový nebo jiný prospěch za to, že se zdrží podávání návrhů při dražbě, nebo</p> <p>c) žádá nebo přijme majetkový nebo jiný prospěch za to, že se zdrží podávání návrhů při dražbě,</p>

Následně se budu věnovat právě výše zmíněným částem skutkových podstat, protože pro účely této diplomové práce jsou zásadní ve srovnání se zbylou částí skutkových podstat. Z výše uvedeného vyplývá, že tyto trestné činy mají společné to, že za porušení rigidně regulovaného řízení nebo jiného procesu si pachatel žádá, přijme, poskytne, nabídne nebo slíbí majetkový

prospěch a tím naplňuje korupční chování i přes to, že majetkový prospěch zde není označen za úplatek jako u úplatkářských trestných činů.

Z dat aplikace Jak trestáme (tedy z toho, že žádná data nezobrazuje) vyplývá, že počet odsouzených za jakýkoliv trestný čin pletich je velmi nízký, anebo také, že nikdo nebyl za tento trestný čin odsouzen jako za nejzávažnější.¹²⁹ Nízký počet spáchaní těchto trestných činů dokazují i statistiky z dat mapy kriminality (pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži a pletichy při veřejné dražbě jsou v této statistice spojeny do jedné takticko-statistické klasifikace).

Počet zjištěných a objasněných skutků (pletichy)¹³⁰		
<u>Takticko-statistická klasifikace</u>	<u>Zjištěno</u>	<u>Objasněno</u>
Pletichy při veřejné soutěži a dražbě	61	32
Pletichy v insolvenčním řízení	1	0

Trestný čin pletichy v insolvenčním řízení

Pletichy v IŘ patří ke skupině úpadkových trestných činů a souvisí s řízením dle InZ. Je nezbytné zmínit, že tento trestný čin nesouvisí přímo s úpadkem dlužníka jako takového, ale jeho účel míří na zákonnost insolvenčního řízení a aby toto řízení probíhalo dle stanovených pravidel. To navíc potvrzuje i skutečnost, že pachatel se může tohoto trestného činu dopustit právě jen v insolvenčním řízení, tzn. od jeho zahájení do jeho ukončení¹³¹ a nikoliv v jiném časovém období. I přes to, že název trestného činu zní „pletichy v IŘ“, trestného činu dle této skutkové podstaty je možné se dopustit i v konkursním nebo vyrovnávacím řízení, přestože zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, již není v platnosti. Důvod, proč stále TZ na tato řízení pamatuje je ten, že tato řízení mohou stále probíhat.¹³²

Předtím, než se budu věnovat úplatkářské povaze tohoto trestného činu, se ve stručnosti zaměřím na jeho typové znaky. Co se týká pachatele, trestného činu pletich v IŘ se může

¹²⁹ Data získaná z aplikace Jak trestáme, dostupná na www.jaktrestame.cz

¹³⁰ Data získaná z aplikace mapa kriminality, dostupná z: www.mapakriminality.cz

¹³¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 2267

¹³² § 128 TZ

dopustit i právnická osoba¹³³, což je způsobené novelizací TOPO – před ní nebylo možné, aby se tohoto trestného činu dopustila právnická osoba. Předpokládám, že zákonodárce vedla k této změně skutečnost, že insolvenčního řízení se zúčastní velký počet právnických osob (ať již na straně dlužníka nebo na straně věřitelů), a bylo tedy nezbytné tuto skutečnost reflektovat do zákonné úpravy. K odst. 1 a 2 dodávám jen to, co již vyplývá ze zákona, a to tedy, že trestného činu v těchto odstavcích se může dopustit jen věřitel a dle odst. 3 jen insolvenční správce, člen věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů.¹³⁴ Vzhledem k povaze trestného činu je zavinění nutné ve formě úmyslu k § 226 TZ odst. 1 až 3 a ve formě nedbalosti k § 226 TZ odst. 4 a 5.¹³⁵

§ 226 TZ neustále operuje s pojmem majetkový nebo jiný prospěch, ale přímo nezmiňuje pojem úplatek, nicméně i přes to je nezbytné brát tento majetkový prospěch jako úplatek ve smyslu § 334 odst. 1 TZ.¹³⁶ Proto při posuzování, zda pachatel měl ze svého jednání majetkový či jiný prospěch, budeme vycházet ze stejných principů a judikatury jako u úplatku, tzn. je možná povaha protislužby nebo i sponzorského daru (viz výklad k pojmu úplatek).¹³⁷

§ 226 TZ odst. 1 lze označit jako pasivní úplatkářství, a to dle dikce „přijme nebo si dá slíbit“, přičemž výklad k těmto pojmům, který je uvedený výše v rámci úplatkářských trestných činů, lze použít ve stejném rozsahu i na tento odstavec. K tomuto odstavci doplňuji, že majetkový nebo jiný prospěch znamená výhodu, která se rovná jakémukoliv zmenšení újmy, která je věřitelům způsobená konkrétním řešením úpadku dlužníka (vzhledem k obecně známé skutečnosti, že statisticky pohledávky věřitelů v insolvenčním řízení nebývají uspokojovány v plné výši).¹³⁸ I proto trestného činu dle tohoto odstavce se může dopustit pouze věřitel, protože právě on sleduje zájem zmenšení své újmy – v praxi to může znamenat například další průběh řízení – uspokojení pohledávky mimo rozvrh, ve vyšším rozsahu nebo upřednostnění jeho pohledávky před jinými.

Aktivní úplatkářské chování v insolvenčním řízení postihuje § 226 TZ odst. 2, přičemž opět jako u předchozího odstavce se dikce „poskytne, nabídne nebo slíbí“ vykládá ve stejném smyslu

¹³³ § 7 TOPO

¹³⁴ § 226 TZ

¹³⁵ § 15 TZ

¹³⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., bod 13 k § 226

¹³⁷ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

¹³⁸ SMRČKA, Luboš, Jan PLÁČEK, Jaroslav SCHÖNFELD a Lee LOUDA. *Insolvenční řízení: (očekávání, realita a budoucnost insolvenčního zákona)*. Praha: Professional Publishing, 2016. ISBN 978-80-7431-151-2, části 3.2.5, tab. 3.10, tab. 3.12. V konkursních řízeních činí uspokojení obecných (tj. nezajištěných věřitelů) v průměru méně než 4% zjištěné výše jejich pohledávek a zajištěných věřitelů ve výši 13% (pro základní vzorek), resp. 28,2% (pro redukovaný vzorek). Datový vzorek konkursních řízení, s nimiž citovaný výzkum pracuje (3 222 řízení v základním vzorku, resp. 3 220 řízení v redukovaném vzorku), je z definice vychýlen ve prospěch malých a málo majetných dlužníků, jelikož pracuje jen s ukončenými řízeními (3.1)

jako u úplatkářských trestných činů a dalo by se říct, že úprava pletich v IŘ je speciální vůči trestnému činu podplácení.

§ 226 odstavce 3 TZ je další základní skutkovou podstatou vedle předcházejících dvou odstavců a postihuje pasivní úplatkářské chování¹³⁹ taxativně vyjmenovaných osob – insolvenčního správce, člena věřitelského výboru a zástupce věřitelů (viz pojmy v InZ), tzn., že pachatelem tohoto trestného činu může být pouze speciální subjekt.¹⁴⁰

Odst. 4 a odst. 5 trestného činu pletich v IŘ definují kvalifikované skutkové podstaty (způsobení vyšší škody dle § 138 TZ nebo spáchání trestného činu úřední osobou). K vymezení pojmu úřední osoba viz vyklad výše. Dále dodávám, že za úřední osobu ve smyslu odst. 4 nelze považovat úřední osobu ve smyslu § 334 odst. 2 TZ, protože toto ustanovení se na úřední osoby použije jen při páchaní úplatkářských trestných činů.¹⁴¹ Pro účely této diplomové práce je ale nezbytné citovat důvodovou zprávu k novelizaci tohoto ustanovení, kterým se právě zavedl postih za tento trestný čin spáchaný úřední osobou (tedy písm. c), odst. 4 § 226 TZ): „Ustanovení naplňuje programové prohlášení vlády v bodě boje proti korupci. Programové prohlášení vlády zavazuje vládu ke zpřísnění trestů za korupční jednání zejména v případech úředních osob. Touto změnou se zavádí zvýšený postih úředních osob v trestném činu pletichy v insolvenčním řízení.“¹⁴²

Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži

Trestný čin pletichy při VZ dle § 257 TZ chrání zájem na řádném a zákonném provedení jakéhokoli zadání veřejné zakázky nebo provedení veřejné soutěže¹⁴³, přičemž pojmy uvedené jak v základní, tak i kvalifikované skutkové podstatě a zejména jejich význam je nutné vykládat ve smyslu zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, v platném znění (dále jen „ZZVZ“). Tento trestný čin je postihován základní skutkovou podstatou a dvěma kvalifikovanými skutkovými podstatami uvedenými v § 257 TZ odst. 2 a 3. Pro účely této diplomové práce se zaměřím hlavně na odst. 1, a to písm. b) a c), protože právě ty upravují

¹³⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 2267

¹⁴⁰ Odst. 3, § 226 TZ

¹⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 2267

¹⁴² Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, č. 330/2011 Dz

¹⁴³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 2627

zasahování do veřejné zakázky nebo veřejné soutěže úplatkářským chováním (viz dikce skutkové podstaty tohoto trestného činu).

Úvodem je nezbytné vymezit pojmy zadání veřejné zakázky a veřejná soutěž. U zadání veřejné zakázky vycházím přímo ze ZZVZ, a to § 2 odst. 1 uvedeného zákona: „Zadáním veřejné zakázky se pro účely tohoto zákona rozumí uzavření úplatné smlouvy mezi zadavatelem a dodavatelem, z níž vyplývá povinnost dodavatele poskytnout dodávky, služby nebo stavební práce.“¹⁴⁴ Veřejnou soutěží je dle komentářové literatury „obecně vzato - veřejně vyhlášená soutěž, v níž usiluje předem neurčený okruh více subjektů podle předem stanovených pravidel o dosažení určitého výsledku.“¹⁴⁵

Jak bylo zmíněno výše, vzhledem k zaměření této diplomové práce se zaměřím na písm. b) a c) odst. 1 § 257 TZ, a to nejen proto, že komentářová literatura tyto dvě části ustanovení označuje jako „aktivní a pasivní úplatkářství“, ale zejména dle jejich dikce „...b) jinému poskytne, nabídne nebo slíbí majetkový nebo jiný prospěch za to, že se zdrží účasti v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži, c) žádá nebo přijme majetkový nebo jiný prospěch za to, že se zdrží účasti v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži...“¹⁴⁶

Aktivní úplatkářství jako pletichy při VZ je postihováno písm. b) výše zmíněného ustanovení. Stejně jako u všech již analyzovaných trestných činů postihujících korupci, ani tentokrát není stanovena výše majetkového nebo jiného prospěchu pro trestní odpovědnost za tento trestný čin, nicméně tato výše bude relevantní při posuzování povahy a závažnosti trestného činu ve smyslu § 39 TZ. Navíc je opětovně nutné zmínit, že tento prospěch nemusí mít čistě povahu finančního zisku, ale může se jednat o protislužbu nebo jinou výhodu.¹⁴⁷ Cílem pachatele (tedy toho, kdo upláčí) je to, aby se někdo (nezáleží, zda fyzická nebo právnická osoba) zdržel účasti v zadávacím řízení nebo veřejné soutěži, přičemž pro trestnost jednání pachatele již nezáleží na tom, zda se podplácená osoba ve skutečnosti zdržela či nikoliv. Trestný čin je dokonán již v okamžiku poskytnutí, nabídnutí nebo slíbení majetkového nebo jiného prospěchu.¹⁴⁸

¹⁴⁴ § 2 odst. 1 ZVZ

¹⁴⁵ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., bod 3 k § 256

¹⁴⁶ Odst. 1 § 257 TZ

¹⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 2627

¹⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 2627

Písm. c) pojednává o pasivním úplatkářství s naprosto stejným cílem jako v písm. b). Stejně jako v předcházejícím ustanovení, je irelevantní, zda se pachatel zdrží účasti; pro posouzení trestní odpovědnosti postačí, že majetkový prospěch žádá či přijme.

Následující odstavce (2, 3) jsou kvalifikované skutkové podstaty s tím, že se trestní sazba zvyšuje s vyšší škodou nebo při spáchání trestného činu v postavení úřední osoby.¹⁴⁹

Závěrem bych podotkla, že není možné, aby se pachatel dopustil trestného činu pletich při ZZVZ v souběhu s jakýmkoliv úplatkářským trestným činem, a to z důvodu, že účast v zadávacím řízení či veřejné soutěži nelze považovat za obstarávání věcí obecného zájmu.¹⁵⁰

Pletichy při veřejné dražbě

Dikce trestného činu pletich při VD dle § 258 TZ kopíruje strukturu trestného činu pletich při VZ (viz výše přiložená tabulka společných rysů pletich) a tedy se nebudu detailně zabývat jednotlivými částmi § 258 TZ, ale spíše se zaměřím na rozdíly oproti § 257 TZ, opět orientované na korupční jednání jako u předešlého výkladu.

Na úvod je nezbytné si vymežit pojem veřejná dražba dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, v platném znění (dále jen „ZVD“), který je pro veřejné dražby a související řízení stěžejní, protože se dle něj řídí obecná úprava veřejných dražeb, pokud speciální úprava nestanoví jinak.¹⁵¹ Veřejnou dražbou se dle ZVD rozumí „*veřejné jednání, jehož účelem je přechod vlastnického nebo jiného práva k předmětu dražby, konané na základě návrhu navrhovatele, při němž se licitátor obrací na předem neurčený okruh osob přítomných na předem určeném místě, nebo v prostředí veřejné datové sítě na určené adrese, s výzvou k podávání nabídek, a při němž na osobu, která za stanovených podmínek učiní nejvyšší nabídku, přejde příklepem licitátora vlastnictví nebo jiné právo k předmětu dražby, nebo totéž veřejné jednání, které bylo licitátorem ukončeno z důvodu, že nebylo učiněno ani nejnižší podání.*“¹⁵²

Jak vyplývá z dikce tohoto trestného činu „*Kdo se dopustí pletich při veřejné dražbě věci tím, že...b) jinému poskytne, nabídne nebo slíbí majetkový nebo jiný prospěch za to, že se zdrží podávání návrhů při dražbě, nebo c) žádá nebo přijme majetkový nebo jiný prospěch za to, že se zdrží podávání návrhů při dražbě...*“¹⁵³, aktivní úplatkářství je postihováno dle písm. b) a

¹⁴⁹ § 257 TZ

¹⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. října 1992, sp. zn. 4 Tz 37/92 (R 14/1993)

¹⁵¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., s. 2633

¹⁵² § 2 odst. 1 ZVB

¹⁵³ § 258 TZ odst. 1

pasivní úplatkářství dle písm. c), přičemž platí stejná pravidla jako u pletich při VZ, to znamená, že pro trestní odpovědnost pachatele je irelevantní, zda se podplácená osoba v případě písm. b) a pachatel v případě písm. c) zdrží podávání návrhů při dražbě, ale trestný čin je dokonán již korupčním chováním.¹⁵⁴

Závěrem podotýkám k trestným činům pletich při VZ a pletich při VD, že ani v jednom případě není nezbytné, aby subjekt byl speciální či konkrétní, ale vzhledem k povaze trestných činů je logické, že pachatelem bude osoba, která se účastní zadávání veřejné zakázky, veřejné soutěže nebo veřejné dražby.

3.3. Trestné činy, jejichž příčinou může být korupce

Další skupinu tvoří trestné činy, jejichž příčinou může být korupce – **zneužití pravomoci úřední osoby** (§ 329 TZ), **neoprávněné nakládání s osobními údaji** (§ 180 TZ), **odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu** (§ 166 TZ), **zneužití informace v obchodním styku** (§ 255 TZ) a **zneužití postavení v obchodním styku** (§ 255a TZ). Jednotlivý rozbor těchto trestných činů již nebude v této podkapitole tak podrobný jako u předcházejících trestných činů, protože nejsou tak hluboce propojeny s korupcí či nějakým jiným úplatkářským chováním, nicméně dle mého názoru je nezbytné je zmínit z důvodu, že k protiprávnímu chování uvedenému ve skutkových podstatách těchto trestných činů dochází velmi často v pozadí motivovaném úplatkem nebo jiným prospěchem. Pokud se zaměříme na pachatele vyjmenovaných trestných činů, většinou se bude jednat o subjekt s určitými vlastnostmi či postavením¹⁵⁵, např. zneužít informace v obchodním styku může pouze ten, kdo se v obchodním styku pohybuje¹⁵⁶, nebo neoprávněně nakládat s osobními údaji může pouze ten, kdo má k těmto osobním údajům přístup.

Vzhledem k tomu, že v této části jsou shrnuty různé druhy trestných činů s různými objekty, odpovídají tomu i data k nim. Některé z těchto trestných činů nebývají vůbec páchány, proto jsou v aplikacích s daty vynechány a bohužel je nemožné se o nich dozvědět více, tomu odpovídají i statistiky v podkapitole této diplomové práce.

¹⁵⁴ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., bod 10 k § 258

¹⁵⁵ Pozn.: Tím není myšlen speciální či konkrétní subjekt ve smyslu TZ

¹⁵⁶ Společník, člen orgánu, zaměstnanec nebo účastník na podnikání

Zneužití pravomoci úřední osoby

Základní skutková podstata trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby dle § 329 TZ zní: „*Úřední osoba, která v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch a) vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu, b) překročí svou pravomoc, nebo c) nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci...*“ Další odstavce (2 a 3) nadále specifikují kvalifikovanou skutkovou podstatu.

Subjektem tohoto trestného činu může být pouze úřední osoba ve smyslu § 127 TZ, ovšem ten, kdo je v postavení organizátora, návodce nebo pomocníka, nemusí mít postavení úřední osoby.¹⁵⁷

Důvod, proč je tento trestný čin zařazen v této kapitole (a to hned na prvním místě), je zejména ten, že ke zneužití pravomoci jsou úřední osoby vedeny zpravidla motivací a tato motivace mívá většinou finanční podobu. Dle mého názoru je velmi běžným příkladem z praktického života situace, kdy dopravní policista během silniční kontroly zjistí u řidiče přestupek (který může a taky nemusí vést ke ztrátě řidičského oprávnění), a řidič se za účelem, aby policista tento přestupek ignoroval, pokusí policistu podplatit. Tímto dochází k propojení úplatkářských trestných činů¹⁵⁸ a trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby. Potvrzení toho, že k tomuto propojení dochází odpovídá, i judikatura českých a československých soudů. Dle starší judikatury je souběh úplatkářských trestných činů a návodu ke zneužití pravomoci úřední osoby možný: „*Jednočinný souběh trestných činů úplatkářství (§ 161 odst. 2 a § 162 tr. zák.) s návodem k trestnému činu zneužívání pravomoci úředního činitele podle § 158 tr. zák. nebo s přípravou k němu (podle toho, zda se veřejný činitel o trestný čin podle § 158 tr. zák. alespoň pokusil, či nikoli), bude přicházet v úvahu tehdy, jestliže pachatel úplatek poskytl, nabídl nebo slíbil veřejnému činiteli proto, aby jednal způsobem naznačeným v § 158 odst. 1 písm. a), b) nebo c) tr. zák.*“^{159 160}

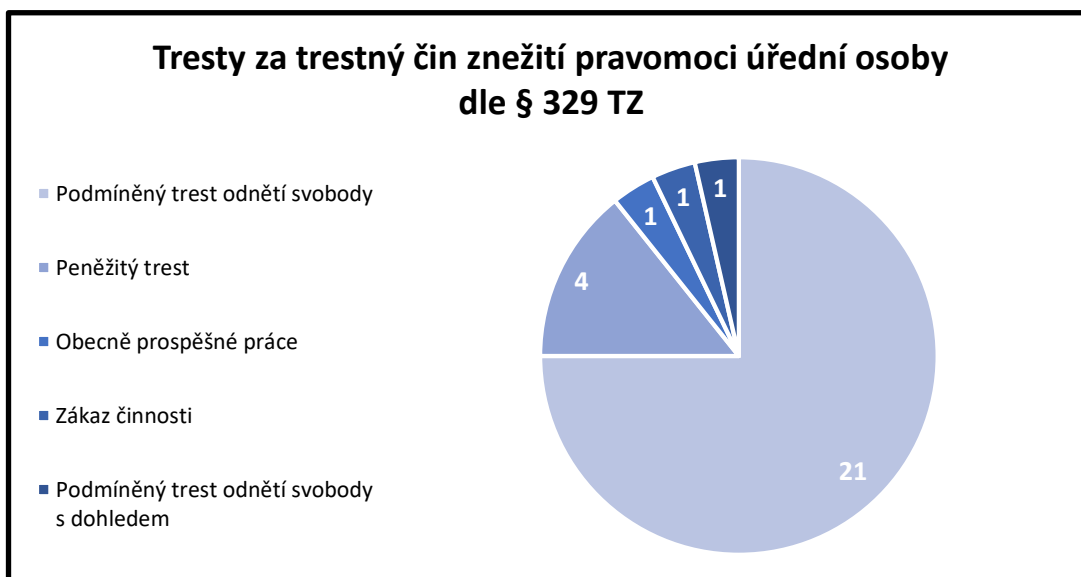
Co se týče trestů pro odsouzené za tento trestný čin, zajímavé je, že za tento trestný čin (a to ani v souběhu s jiným trestným činem) nebyl nikdo odsouzen nepodmíněným trestem odnětí svobody.

¹⁵⁷ 114 TZ

¹⁵⁸ Právní kvalifikace poté záleží, zda policista tento úplatek přijme či nikoliv

¹⁵⁹ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. června 1978, sp. zn. Plsf 1/78)

¹⁶⁰ Nyní souběh trestných činů podle § 332 odst. 2 písm. b) a § 333, zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 tr. zákoníku, trestné činy podle § 332 odst. 2 písm. b) a § 333 tr. zákoníku, zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 tr. zákoníku



Neoprávněné nakládání s osobními údaji

Tento trestný čin dle § 180 TZ obsahuje dvě základní skutkové podstaty, které popisují jednotlivá jednání, kterými je možné se dopustit tohoto trestného činu.

§ 180 TZ odst. 1	§ 180 TZ odst. 2
<p>„Kdo, byť i z nedbalosti, neoprávněně zveřejní, sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si přisvojí osobní údaje, které byly o jiném shromážděné v souvislosti s výkonem veřejné moci a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, již se osobní údaje týkají...“¹⁶²</p>	<p>„Stejně bude potrestán, kdo, byť i z nedbalosti, poruší státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti tím, že neoprávněně zveřejní, sdělí nebo zpřístupní třetí osobě osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, již se osobní údaje týkají.“¹⁶³</p>

Já se v této části zaměřím na odst. 3 (tedy kvalifikovanou skutkovou podstatu), který v písm. d) obsahuje následující: „spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný

¹⁶¹ Data získaná z aplikace Jak trestáme, dostupná na www.jaktrestame.cz

¹⁶² § 180 TZ

¹⁶³ § 180 TZ

prospěch".¹⁶⁴ Zákodárce tímto dává najevo, že považuje za více společensky škodlivé chování, kdy pachatel neoprávněně nakládá s osobními údaji s motivem získání prospěchu. Samozřejmě se pachatel trestného činu dle § 180, odst. 3, písm. d) může dopustit různými jednáními, ale v této souvislosti zmiňuji, že dle mého názoru je velmi pravděpodobný případ, kdy pachatel přijme úplatu za to, že ze své pozice naplní skutkovou podstatu dle odst. 1 či 2 § 180 TZ¹⁶⁵, a tím se dopustí korupčního chování. I přes to, že by se mohlo zdát, že toto protiprávní chování je rozšířené, tak dle statistik nikoliv.



Odběr tkáně a provedení transplantace za úplatu

Trestný čin odběr tkáně a provedení transplantace za úplatu obsahuje dvě základní skutkové podstaty s tím, že dle své dikce odstavec 1 trestá aktivní úplatkářství („*kdo v rozporu s jiným právním předpisem jinému nebo pro jiného nabídne, slíbí nebo poskytne úplatu za odběr tkáně nebo orgánu z jeho těla nebo za provedení transplantace*“)¹⁶⁶ a odst. 2 pasivní úplatkářství („*kdo v úmyslu obohatit sebe nebo jiného nakládá s odebranou lidskou tkání, buňkou nebo odebraným lidským orgánem v rozporu s jiným právním předpisem*“).¹⁶⁷ V souvislosti s uvedeným zmiňuji, že tento trestný čin je tedy speciálním případem úplatkářství, přestože

¹⁶⁴ § 180 TZ

¹⁶⁵ Pokud pachatel se jednání dopustí při obstarávání věci obecného zájmu, naplní tím skutkovou podstatu TČ přijetí úplatku dle § 331 TZ (souběh je možný)

¹⁶⁶ § 166 odst. 1 TZ

¹⁶⁷ § 166 odst. 2 TZ

objektem je zájem na nekomerčním a etickém provádění transplantací a odběrů tkání a orgánů z těla člověka (živého i mrtvého) v souladu s právními normami¹⁶⁸, za které považujeme zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a zákon č. 296/2008 Sb., o zajištění jakosti a bezpečnosti lidských tkání a buněk určených k použití u člověka.¹⁶⁹ Zakotvením tohoto trestného činu v TZ Česká republika plní závazky, které pro ni vyplývají z čl. 21 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně.¹⁷⁰

Obě základní skutkové podstaty operují s pojmem úplata, ale lze předpokládat, že má stejný význam jako úplatek dle § 334¹⁷¹, a tedy je nutné tuto úplatu vykládat v tom smyslu, že jí nemusí být pouze finanční obnos, ale taktéž určitá protislužba. Nad rámec uvedeného dodávám, že ani v tomto případě není stanovena minimální hranice úplaty pro trestní odpovědnost pachatele, může se tedy jednat i o věc nepatrné hodnoty.

Závěrem, vzhledem k povaze tohoto trestného činu je vyloučen souběh s úplatkářskými trestnými činy - § 331 (přijetí úplatku) a § 332 (podplácení) TZ.

Zneužití informace v obchodním styku a zneužití postavení v obchodním styku

Trestné činy zneužití informace v obchodním styku dle § 255 TZ (dále jen „**zneužití informace v OS**“) a zneužití postavení v obchodním styku dle § 255a TZ (dále jen „**zneužití postavení v OS**“) budou zpracovány v jedné části této diplomové práce, a to z důvodu, že trestný čin zneužití postavení v OS je součástí TZ teprve od roku 2017, a tedy judikatura či jiné zdroje k němu jsou značně omezené, a dále také proto, že oba dva trestné činy jsou navzájem propojené. Tohle propojení prokazuje i skutečnost, že skutková podstata zneužití postavení v OS byla vyčleněna novelou z trestného činu zneužití informace v OS za účelem větší přehlednosti TZ, protože do § 255 TZ byla včleněna nová skutková podstata.¹⁷²

¹⁶⁸ DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., bod 2 k § 166

¹⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.s. 1672

¹⁷⁰ Tamtéž

¹⁷¹ DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4., bod 6 k § 166

¹⁷² Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 204/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, č. 204/2017 Dz

Srovnání skutkových podstat § 255 a § 255a TZ	
<u>Zneužití informace v obchodním styku</u>	<u>Zneužití postavení v obchodním styku</u>
<p>„Kdo neoprávněně zveřejní, zpřístupní nebo sdělí třetí osobě informaci dosud nikoli veřejně přístupnou, jejíž zveřejnění je způsobilé podstatně ovlivnit rozhodování v obchodním styku, a způsobí tím větší škodu nebo jiný závažný následek nebo tím opatří sobě nebo jinému větší prospěch...“¹⁷³</p>	<p>„Kdo jako podnikatel, společník, člen orgánu, zaměstnanec nebo účastník na podnikání dvou nebo více podnikatelů se stejným nebo podobným předmětem činnosti v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch uzavře nebo dá popud k uzavření smlouvy na úkor jednoho nebo více podnikatelů nebo jejich podniků...“¹⁷⁴</p>
<p>„Kdo neoprávněně užije informaci dosud nikoli veřejně přístupnou, kterou získal při výkonu svého zaměstnání, povolání, postavení, funkce nebo jinak a jejíž zveřejnění je způsobilé podstatně ovlivnit rozhodování v obchodním styku, tím, že uskuteční nebo dá podnět k uskutečnění smlouvy nebo operace v obchodním systému nebo na organizovaném trhu se zbožím, a způsobí tím větší škodu nebo jiný závažný následek nebo tím opatří sobě nebo jinému větší prospěch...“¹⁷⁵</p>	

Již z názvu trestných činů vyplývá, že oba dva trestají zneužití v obchodním styku s tím, že § 255 TZ se zaměřením na informace a § 255a TZ se zaměřením na postavení. Již z toho vyplývá, že pachatelem trestného činu zneužití informace v obchodním styku může být kdokoliv (kdo má samozřejmě přístup k předmětným informacím), kdežto zneužití postavení v obchodním styku se může dopustit pouze ten, kdo je v určitém postavení.¹⁷⁶

Hlavním důvodem, proč jsem tyto dva trestné činy zahrnula do této kapitoly, je ten, že dle mého názoru jsou pachatelé většinou ke spáchání těchto trestných činů vedení určitou motivací, protože nejen, že v případě odhalení může následovat odsuzující rozsudek, ale taktéž

¹⁷³ Odst. 1 § 255 TZ

¹⁷⁴ Odst. 1 § 255a TZ

¹⁷⁵ Odst. 2 § 255 TZ

¹⁷⁶ Podnikatel, společník, člen orgánu, zaměstnanec nebo účastník na podnikání dvou nebo více podnikatelů se stejným nebo podobným předmětem činnosti - § 255a TZ

ztráta postavení nebo přístupu k předmětným informacím (a samozřejmě veškeré negativní následky s tím spojené jako např. pošramocená pověst a její obtížné opětovné vybudování)¹⁷⁷, zvláště v případě trestného činu dle § 255a TZ, kdy se zpravidla jedná o vysoce postavené osoby. A v návaznosti na uvedené dodávám, že nejčastější motivace bude vidina finančního prospěchu, a tedy i ve vztahu k těmto trestným činům hraje dle mého názoru velkou roli korupční chování. Tuto hypotézu podporuje i dikce § 255 TZ, která předpokládá, že pachatel si stanoveným protiprávním jednáním opatří větší prospěch (nebo jiné osobě).¹⁷⁸

Bohužel, k trestnému činu zneužití postavení v OS není přístupných mnoho dat, protože se jedná o nově zařazený trestný čin. Z níže uvedených dat k trestnému činu zneužití informace v obchodním styku lze vyčíst, že v letech 2017-2018 byl odsouzený malý počet osob a tento trestný čin tedy není natolik rozšířený. Navíc si lze povšimnout, že ve srovnání s některými výše uvedenými trestnými činy je zde malé procento objasněných skutků v poměru ke zjištěným, a z toho může vyplývat, že tento trestný čin a zjištění jeho pachatele je pro orgány činné v trestním řízení značně obtížné.

Zneužití informace v obchodním styku		
(§180 TZ)		
<u>Zjištěno skutků</u>	<u>Objasněno skutků</u>	<u>Odsouzených</u>
44	12	7

3.4. Trestné činy v oblasti soudnictví

Poslední podkapitola této kapitoly bude zaměřena na jednu část veřejného života, která je obecně známá svou nezávislostí a naprostým a jakýmkoliv zákazem zasahování do ní – a to soudnictví. Soudnictví je „*činnost nezávislých soudů jako státních orgánů vykonávanou podle stanovených pravidel a spočívající v závazném řešení konkrétních případů dle právních norem*“¹⁷⁹ a z této definice lze vyčíst, že jeden z pojmových znaků je nezávislost, která se

¹⁷⁷ Dle odst. 1, písm. b) § 6 zákona č. 455/1991 Sb., živnostenského zákona je bezúhonnost podmínkou živnostenského podnikání a ve spojení s § 46 zákona č. 90/2012, zákona o obchodních korporacích, taktéž podmínkou pro výkon funkce v korporacích

¹⁷⁸ § 255 TZ

¹⁷⁹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076_5., s. 19

projevuje nejen procesními prostředky (jako je námitka podjatosti či institut zákonného soudce), ale taktéž jinými prostředky, které se vážou přímo k osobě soudce – například taková výše platu, aby soudce nebyl podplatitelný. A zejména proto je jakýkoliv zásah do této nezávislosti, která je zajištěná velkým počtem prostředků, trestán normami trestního práva. Trestné činy, které zasahují do nezávislosti soudů a jsou spojeny nebo mohou být spojeny s korupčním chováním, jsou dle mého názoru trestný čin zasahování do nezávislosti soudu ve smyslu § 335 TZ a trestný čin křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek ve smyslu § 346 TZ. Oba tyto trestné činy jsou zařazeny do stejné hlavy a stejného dílu – jiné rušení činnosti orgánů veřejné moci.¹⁸⁰

Zasahování do nezávislosti soudu

Tento trestný čin dle § 335 TZ již ve svém názvu obsahuje přímo zásah do nezávislosti soudu a obsahuje jednu základní skutkovou podstatu, která zní „*kdo působí na soudce, aby porušil své povinnosti v řízení před soudem...*“ a jehož objektem je zájem na ochraně nezávislosti soudů a soudců před jakýmkoliv zásahy do činnosti a rozhodování soudů a zájem na ochraně zákonného, nestranného a řádného plnění povinností soudců¹⁸¹. Další odstavce již jen zpřísňují sankci, pokud byl tento trestný čin spáchán s úmyslem způsobit vyšší škodu či s cílem opatřit si prospěch.¹⁸²

I přes to, že z dikce základní skutkové podstaty by se mohlo zdát, že trestně postihnutelným chováním je pouze situace, kdy pachatel působí na soudce, nicméně je nutné brát v potaz, že objektem trestného činu je celý proces před soudem, jehož jednotlivé části mohou být vykonávány nikoliv jen samotným soudcem, ale i justičními čekateli, vyššími soudními úředníky nebo soudními tajemníky, a proto je za trestné považováno i působení na tyto osoby.

183

Řízení před soudem je nutné brát jako jakékoliv řízení, ve kterém je rozhodováno o právech a povinnostech osob, tedy v té fázi, kdy soud působí jako orgán veřejné moci, a to tedy v řízení dle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, dále je do toho zahrnuto také řízení před ÚS

¹⁸⁰ TZ

¹⁸¹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 3177.

¹⁸² § 335 TZ

¹⁸³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 3177.

a před kárným soudem dle zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a exekutorů.¹⁸⁴

Jak již bylo zmíněno výše, soudce je v rámci výkonu své funkce nezávislý a tato nezávislost by měla být zajištěna i výší jeho platu.¹⁸⁵ I přes to se nedá vyloučit, že tento trestný čin může zahrnovat korupční chování (hlavně tedy podplácení)¹⁸⁶, protože pachatel bude pravděpodobně chtít soudce určitým způsobem motivovat, případně pojistit si jeho porušení povinností před soudem, a navíc není vyloučen souběh s trestným činem podplácení. Proto je dle mého názoru tento trestný čin náchylný k tomu, aby jeho spáchání bylo motivováno korupčním chováním nebo aby korupce byla prostředkem k jeho spáchání.

Každopádně, trestný čin zasahování do nezávislosti soudu, není zaevidován ani v aplikaci mapa kriminality, ani v aplikaci Jak trestáme, z čehož vyplývá, že a) tento trestný čin není v České republice rozšířený anebo b) tento trestný čin nebývá orgánům činným v trestním řízení nahlašován, protože ani jedna strana (ani ten, kdo nezávislosti zasahuje, ani samotný soudce) nemá zájem na tomto nahlašování. Navíc, pokud by za zásahem do nezávislosti soudu stálo korupční chování, tím spíše nebude jedna strana motivována spáchání tohoto skutku nahlásit vzhledem k negativním důsledkům dopadajícím na jejich osoby.

Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek

Trestný čin křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek ve smyslu § 346 TZ se skládá ze dvou základních skutkových podstat, které se od sebe liší nejen samotným jednáním, ale také subjektem tohoto trestného činu. Základní skutková podstata dle odst. 2 je navíc poměrně široká, hlavně z hlediska druhu řízení, ve kterých je možné se jí dopustit.¹⁸⁷

¹⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 3177.

¹⁸⁵ <https://www.euro.cz/byznys/plat-statnich-zamestnancu-ucitel-europoslanec-tabulkove-platove-tridy-1416261>
V roce 2018 základní plat soudce obecného soudu byl přes 80 000 Kč.

¹⁸⁶ Podplácení je v tomto smyslu myšleno jako jednání, nikoliv jako trestný čin

¹⁸⁷ § 346 TZ

Základní skutkové podstaty trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku	
§ 346 odst. 1 TZ	§ 346 odst. 2 TZ
<p>„Kdo jako znalec podá nepravdivý, hrubě zkreslený nebo neúplný znalecký posudek, ...“¹⁸⁸</p>	<p>„Kdo jako svědek nebo znalec před soudem nebo před mezinárodním soudním orgánem, před notářem jako soudním komisařem, státním zástupcem nebo před policejním orgánem, který koná přípravné řízení podle trestního řádu, anebo před vyšetřovací komisí Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky</p> <p>a) uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí nebo pro zjištění vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, nebo</p> <p>b) takovou okolnost zamlčí, ...“¹⁸⁹</p>

Pro účely této diplomové práce je irelevantní detailní rozbor jednotlivých skutkových podstat a pojmů v nich obsažených, nicméně je nutné zmínit, že (stejně jako u předchozího trestného činu) je dle mého názoru velmi pravděpodobné, že svědek nebo znalec musí mít k tomuto trestně postihnutelnému chování určitou motivaci, a vzhledem k tomu, že toto jejich jednání může mít pro někoho příznivý následek, nelze vyloučit, že ta motivace bude finanční povahy a značnou roli v tom bude hrát i korupční chování.

Na rozdíl od trestného činu zasahování do nezávislosti soudu je nutné zmínit, že páčání trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku je v České republice velmi rozšířené¹⁹⁰, protože celkový počet odsouzených za tento trestný čin za poslední roky 2017 a

¹⁸⁸ § 346 odst. 1 TZ

¹⁸⁹ § 346 odst. 2 TZ

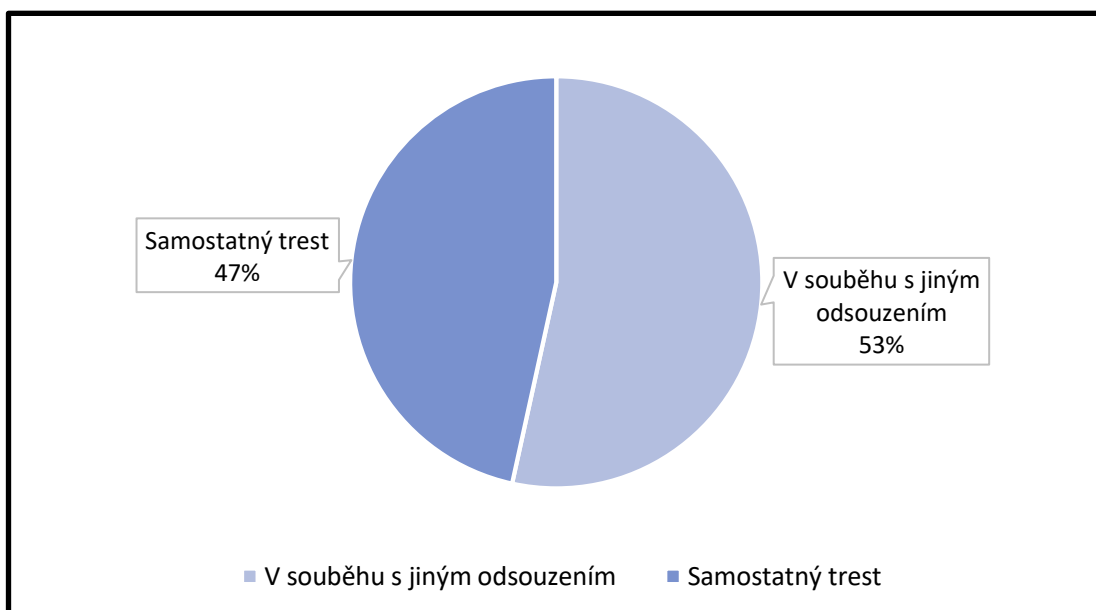
¹⁹⁰ Počet odsouzených za tento trestný čin je nejvyšší ve srovnání s ostatními trestnými činy uvedenými v této diplomové práci.

2018 je 303.¹⁹¹ Z tabulky níže lze navíc vyčíst, že ve srovnání s trestnými činy, které jsou uvedeny v této diplomové práci, je zde i velký počet nepodmíněných trestů, proto je nutné se zamyslet i nad tím, zda tyto trestné činy nejsou většinou páčány v souběhu s jinými trestnými činy.



192

Z následující tabulky ovšem vyplývá, že mezi rozsudky za souběh s jiným trestným činem a samotným trestným činem křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku není takový rozdíl, a to potvrzuje, že tento trestný čin je v České republice velmi častý.



193

¹⁹¹ Data získaná z aplikace Jak trestáme, dostupná na www.jaktrestame.cz

¹⁹² Data získaná z aplikace Jak trestáme, dostupná na www.jaktrestame.cz

¹⁹³ Data získaná z aplikace Jak trestáme, dostupná na www.jaktrestame.cz

4. BOJ S KORUPCÍ

Jak již bylo zmíněno výše, největší nesnází v boji s korupcí je zejména povaha korupčního chování. To znamená, že ani jedna strana korupčního chování není motivována toto chování ohlásit z důvodu možného způsobení trestního stíhání sama sobě. Z toho vyplývá, že nejúčinnějším nástrojem pro boj s korupcí jsou preventivní opatření, jejichž účelem je zajistit, aby ke korupci jako takové vůbec nedocházelo. Tato prevence by měla vycházet od organizací, které působí na co nejvyšší úrovni (mezinárodní organizace, které mají pravomoc ovlivňovat právní řády svých členských států), přes pravomoci jednotlivých států až po aktivity nevládních organizací. Pokud by veškerá snaha všech těchto skupin o eliminaci korupce byla úspěšná, jednotliví občané by již nebyli motivováni ke korupčnímu chování a tato skutečnost by vedla k úplnému vymýcení korupčních příležitostí, a tedy i korupce samotné.

V následující kapitole budou zmíněné nástroje boje s korupcí, ať již právě na mezinárodní či národní úrovni, v oblasti nevládních organizací nebo i nástroje, které mohou používat samotné osoby soukromého práva jako různé compliance programy. Z této kapitoly vyplývá, že boj s korupcí probíhá na třech úrovních, jak již bylo nastíněno, nicméně významným negativem je, že tento boj není na některých úrovních důsledný. Např. snaha skupiny GRECO, která pravidelně monitoruje Českou republiku a ukládá jí různá opatření pro boj s korupcí, je přerušena na národní úrovni kdy Česká republika tato doporučení důsledně neimplementuje.

4.1. GRECO

GRECO je skupina států proti korupci, jejíž úlohou je podpora jednotlivých členských států v boji proti korupci a monitorování tohoto boje, případně konstatování nedostatků v boji proti korupci.¹⁹⁴ GRECO bylo založeno a funguje pod vlajkou Rady Evropy, ale je nezbytné zmínit, že členství v GRECO není podmíněno členstvím v Radě Evropy, nýbrž každý stát, který ratifikuje Trestněprávní úmluvu o korupci, se automaticky stává členem GRECO.¹⁹⁵ Ke dni 25. listopadu 2019 skupina GRECO čítá 49 států (48 evropských států a Spojené státy americké).¹⁹⁶

¹⁹⁴ COUNCIL OF EUROPE, *What is GRECO?* [online]. Strasbourg, Francie, 2019 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/greco/about-greco/what-is-greco>

¹⁹⁵ Tamtéž

¹⁹⁶ Tamtéž

STRUKTURA A FUNGOVÁNÍ GRECO

GRECO je velmi rozsáhlá organizace, a proto je nutné stanovit jednotlivá pravidla pro její fungování – za tímto účelem skupina GRECO vydala svůj statut a jednací řád, dle kterého každý členský stát jmenuje dva zástupce, kteří mají právo volit na plenárních schůzích, a dále každý stát má právo doporučit GRECO seznam jednotlivých odborníků, kteří budou nápomocní při sepisování jednotlivých stanovisek a doporučení v oblasti korupce.¹⁹⁷ Kromě členských států mohou také jmenovat své zástupce jednotlivé orgány Rady Evropy (jako například Parlamentní shromáždění Rady Evropy). Navíc je nutné zmínit, že GRECO udělila status pozorovatele Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.¹⁹⁸

Do svého čela GRECO volí prezidenta a viceprezidenta a další členy svého předsednictva, kteří mají podstatný vliv na rozvrh práce a dohlížecí aktivity GRECO. V období od roku 2017 do 21. května 2019 byla členkou tohoto předsednictva taktéž Helena Lišuchová za Českou republiku.¹⁹⁹ Do působnosti tohoto předsednictva spadá zejména příprava ročního programu aktivit, příprava rozpočtu, organizace návštěv členských států na základě předchozího hodnocení, příprava návrhů a agendy pro evaluační schůzky.²⁰⁰

Dalším orgánem je Výbor GRECO, který se skládá ze zástupců ministrů členských států Rady Evropy a dalších členů GRECO. Tento výbor určuje zejména příspěvky členských států GRECO na její fungování a schvaluje rozpočet a závěrečný účet.²⁰¹

Na závěr je nutné zmínit taktéž existenci sekretariátu GRECO, který sídlí ve Štrasburku a podílí se na administrativě GRECO.²⁰²

GRECO V OBLASTI BOJE PROTI KORUPCI

GRECO zejména hodnotí státy a dodržování jejich závazků z Trestněprávní úmluvy proti korupci a Občanskoprávní úmluvy proti korupci. Tato hodnocení a veškerá činnost s tímto hodnocením spojená probíhala v různých hodnotících obdobích (první kolo 2000 – 2002; druhé

¹⁹⁷ COUNCIL OF EUROPE, *What is GRECO?* [online]. Strasbourg, Francie, 2019 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/greco/about-greco/what-is-greco>

¹⁹⁸ Tamtéž

¹⁹⁹ Tamtéž

²⁰⁰ COUNCIL OF EUROPE, *Bureau*. [online]. Strasbourg, Francie, 2019 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/greco/structure/bureau>

²⁰¹ COUNCIL OF EUROPE, *Statutory Committee*. [online]. Strasbourg, Francie, 2019 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/greco/structure/statutory-committee>

²⁰² COUNCIL OF EUROPE, *What is GRECO?* [online]. Strasbourg, Francie, 2019 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/greco/about-greco/what-is-greco>

kolo 2003 – 2006; třetí kolo bylo dokončeno v lednu 2017).²⁰³ Během těchto jednotlivých hodnotících kol byly státy podrobeny zkoumání zejména z pohledu implementace jednotlivých nástrojů proti korupci. Jako následek tohoto hodnocení poté může GRECO udělit státu jednotlivá doporučení, které by měl stát implementovat pro lepší boj s korupcí.²⁰⁴

Je nezbytné se v této diplomové práci zaměřit na boj s korupcí v České republice, a proto následující část bude zejména o hodnocení boje proti korupci v České republice. Na stránkách www.korupce.cz, které jsou spravovány Ministerstvem spravedlnosti ČR²⁰⁵, lze najít veškeré hodnotící zprávy z jednotlivých hodnotících kol GRECO, ale jak je možné si povšimnout, tato hodnotící kola probíhala více než před deseti lety, a zprávy jsou již tedy neaktuální. Proto se zaměřím na čtvrté hodnotící kolo a zprávu o plnění doporučení České republiky, která byla přijata na 80. plenárním shromáždění GRECO v červnu 2018 (dále jen „**Hodnotící zpráva**“) a je tedy pro naše účely nejaktuálnější.²⁰⁶ Pro úplnost je nutné dodat, že GRECO v červenci 2016 vydala celkem 14 doporučení v oblasti prevence korupce ve vztahu k členům Parlamentu, soudcům a státním zástupcům a právě v Hodnotící zprávě zhodnotila, jak Česká republika tato doporučení implementovala. Z Hodnotící zprávy lze vyčíst, které doporučení Česká republika splnila a které nikoliv, a pro lepší přehlednost přikládám tabulku těchto splnění.

Přehled plnění doporučení České republiky dle Hodnotící zprávy²⁰⁷	
<u>Počet doporučení</u>	<u>Splnění doporučení</u>
7	Nebylo splněno
7	Bylo částečně splněno
0	Bylo splněno jako celek

Dle mého názoru Hodnotící zpráva vypovídá o alarmujícím stavu laxního přístupu České republiky k preventivním opatřením v oblasti korupce, které se zejména týkají členů Parlamentu. Navíc je nutné zmínit, že ve spojení s několika posledními případy, které vzbudily značnou pozornost, jako např. zahájení trestního stíhání vůči předsedovi vlády Andreji

²⁰³ COUNCIL OF EUROPE, *How does GRECO work?* [online]. Strasbourg, Francie, 2019 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/greco/about-greco/how-does-greco-work>

²⁰⁴ Tamtéž

²⁰⁵ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR, *BOJ PROTI KORUPCI* [online]., 2017 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://korupce.cz>

²⁰⁶ GRECO, *Zpráva o plnění doporučení České republiky Prevence korupce ve vztahu ke členům Parlamentu, soudcům a státním zástupcům.*, In: Štrasburk, 2018, Greco RC-IV (2018) 5

²⁰⁷ GRECO, *Zpráva o plnění doporučení České republiky Prevence korupce ve vztahu ke členům Parlamentu, soudcům a státním zástupcům.*, In: Štrasburk, 2018, Greco RC-IV (2018) 5

Babišovi, nebo celá kauza trestního řízení manželky bývalého předsedy vlády Petra Nečase, to může vyvolat pocit, že nejenže zde neexistuje kultura etického či morálního chování politiků, ale že ani samotná Česká republika se nesnaží o nastolení takové kultury. V této souvislosti bych navázala na Hodnotící zprávu, ve které je přímo zmíněno, že momentální snaha České republiky by se měla soustředit na získání důvěry ve volené představitele právě z důvodu několika kontroverzních případů, které byly spojeny hlavně s členy Parlamentu.²⁰⁸

4.2. Rada Vlády pro koordinaci boje s korupcí

Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí (dále jen „**Rada**“) je stálým poradním orgánem Vlády České republiky, který byla zřízen 30. července 2014²⁰⁹ a jehož působnost je zejména zaměřena na 1) koordinaci a vyhodnocování boje s korupcí a na základě tohoto vyhodnocení předkládání návrhů Vládě ke snížení korupčního rizik; 2) přípravu koncepčních dokumentů vlády pro boj s korupcí; 3) kontrolu plnění úkolů jednotlivých resortů v oblasti korupce; 4) ukládání úkolů jednotlivým členům Rady²¹⁰; a 5) rozhodování o zřízení či zrušení pracovních komisí a o jejich složení.²¹¹

Rada taktéž jmenuje a odvolává jednotlivé členy Rady na návrh předsedy Rady, kterým je předseda Vlády České republiky.²¹² Členy Rady jsou i ministr spravedlnosti, ministr vnitra, ministr zdravotnictví, ministr financí a ministr pro místní rozvoj, kteří jsou zároveň i místopředsedy Rady.²¹³ Dalšími členy Rady jsou ředitel Generální inspekce bezpečnostních sborů, nejvyšší státní zástupce, předseda Svazu měst a obcí České republiky, předseda Asociace krajů České republiky, prezident Hospodářské komory České republiky a zástupci nestátních neziskových organizací, akademické obce, profesních komor zřízených zákonem a odborné veřejnosti²¹⁴, přičemž je nezbytné zmínit, že členství v Radě je právě podmíněno výkonem výše

²⁰⁸ GRECO, *Zpráva o plnění doporučení České republiky Prevence korupce ve vztahu ke členům Parlamentu, soudcům a státním zástupcům.*, In: Štrasburk, 2018, Greco RC-IV (2018) 5

²⁰⁹ Článek 1 Statutu Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí

²¹⁰ V rámci této působnosti nesmí Rada žádným způsobem zasahovat do samostatného a nezávislého výkonu působnosti členů Rady

²¹¹ Článek 2 Statutu Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí

²¹² Článek 2 a článek 3 Statutu Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí

²¹³ Článek 3 Statutu Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí

²¹⁴ Momentálně jsou těmito zástupci David Ondračka, ředitel Transparency International, Pavel Franc, ředitel Frank Bold, Marie Sciskalová ze Slezské univerzity v Opavě, Karel Škácha z Nadačního fondu proti korupci a Marek Zelenka z Oživení – MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR, Seznam členů Rady vlády pro koordinaci s korupcí [online]., 2017 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://korupce.cz/wp-content/uploads/2019/11/Seznam-clenu-Rady-vlady-pro-koordinaci-boje-s-korupci.pdf>

zmiňovaných funkcí, a v případě, že by daná osoba již nebyla ve výkonu funkce, automaticky ji zaniká i členství v Radě.²¹⁵

Rada taktéž schvaluje návrh výroční zprávy²¹⁶ a vzhledem k tomu, že momentálně je dostupná výroční zpráva Rady za rok 2018, v této diplomové práci se zaměřím na ni. Výroční zpráva Rady za rok 2018 má pouze 11 stránek, z čehož velká část je tvořena pouze popisem jednotlivých členů a rozpočtem. Dále tato zpráva pojednává o jednotlivých pracovních komisích, kterými za rok 2018 byly: pracovní komise k hospodárnému nakládání s majetkem státu, pracovní komise k otevřenému vládnutí a transparentnosti státní správy, pracovní komise k whistleblowingu, pracovní komise ke střetu zájmů, koncepční komise, komise k lobbingu. Ve výroční zprávě je taktéž uvedeno, kolikrát ročně se tyto komise scházely – s nejvyšším počtem schůzek, a to čtyřikrát, se sešla pracovní komise k otevřenému vládnutí a transparentnosti státní správy, kdežto komise ke střetu zájmů se v roce 2018 nesešla ani jednou²¹⁷, což vzhledem k politické situaci v roce 2018 a tedy řešení situace střetu zájmů předsedy vlády Andreje Babiše s jeho ostatními aktivitami, dle mého názoru, vypovídá o lhostejném přístupu této pracovní komise.

Z výroční zprávy lze taktéž vyčíst, že Rada se sešla za rok 2018 celkem třikrát. Tato četnost schůzek mi nepřijde příliš vysoká nejen vzhledem k Hodnotící zprávě, která již byla výše zmíněna, ale taktéž i vzhledem k prostředkům, které jsou na činnost Rady vynaloženy z veřejných rozpočtů.²¹⁸ Dle mého názoru by tato Rada měla vynaložit větší úsilí a vykonávat mnohem širší spektrum aktivit pro aktivnější boj s korupcí než doposud.

Právě kvůli existenci Hodnotící zprávy a faktu, že během roku 2019 bude GRECO Českou republiku opět kontrolovat v souvislosti s doporučeními, se Rada sešla v létě roku 2019 a dle slov ministryně spravedlnosti Benešové bude její hlavní prioritou právě naplnění doporučení od GRECO.²¹⁹

²¹⁵ Článek 3 Statutu Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí

²¹⁶ Článek 2 Statutu Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí

²¹⁷ Výroční zpráva o činnosti Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí v roce 2018[online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://korupce.cz/rada-vlady/>

²¹⁸ Výdaje na činnost Rady v roce 2018 byly celkem ve výši 5 259 745,72 Kč - MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR, *Výroční zpráva o činnosti Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí v roce 2018*[online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://korupce.cz/rada-vlady/>

²¹⁹ VLÁDA ČR, *Rada vlády projednala aktuální protikorupční opatření*, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/rada-vlady-projednala-aktualni-protikorupcni-opatreni--175077/>

4.3. Transparency International

Transparency International je nevládní neziskovou organizací, jejíž cílem je mapovat stav korupce a omezit ji.²²⁰ Transparency International byla založena v roce 1993, momentálně působí již ve více než 100 zemích světa a její sídlo se nachází v Berlíně.²²¹

Transparency International působí taktéž v České republice (dále jen „TI“), kde v jejím čele stojí David Ondračka, který je momentálně i členem Rady.²²² TI je organizace, která se „chlubí“ svou transparentností, tedy otevřeně přiznává nejen své zaměstnance či sídlo, ale taktéž veškeré své financování, hlavně tedy příjmy, které obdrží od soukromých či veřejných subjektů.²²³

TI se obvykle věnuje určité korupční kauze, na kterou je buď upozorněna externím subjektem nebo kterou zjistí v průběhu své činnosti. Momentálně se jedná hlavně o nechvalně známý střet zájmů předsedy Vlády České republiky Andreje Babiše nebo kauzu jízdenek související s Dopravním podnikem hlavního města Prahy. Je nezbytné zmínit, že TI se nesoustředí pouze na tyto velké a mediálně známé kauzy, ale taktéž regionální korupční skandály jako předražené radary či výstavba školky ve Varnsdorfu nebo původ obrovské zadluženosti obce Prameny.²²⁴ Kromě toho má TI rozpracovaných několik dlouhodobých projektů, které jsou velmi často navázány na zahraničí jako např. zprůhlednění financování politických stran Kosovské republiky.²²⁵

Jednou z nejvýraznějších činností Transparency International je ovšem zpracování CPI, tedy indexu vnímání korupce, který byl již nastíněn výše. CPI řadí jednotlivé země dle toho, jak je v dané zemi vnímána korupce ve veřejném sektoru a podnikání.²²⁶ Průzkum tohoto

²²⁰ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, *Kdo jsme* [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.transparency.cz/kdo-jsme/>

²²¹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, *Who we are*, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.transparency.org/whoweare/organisation>

²²² MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR, *Seznam členů Rady vlády pro koordinaci s korupcí* [online]., 2017 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://korupce.cz/wp-content/uploads/2019/11/Seznam-clenu-Rady-vlady-pro-koordinaci-boje-s-korupci.pdf>

²²³ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, *Výroční zpráva 2018* [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.transparency.cz/publikace-a-analyzy/vyrocnizprava-2018/>

²²⁴ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, *Kauzy a projekty* [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.transparency.cz/kauzy-a-projekty/?tfilter-topic=all&tfilter-type=case&tfilter-order=newest&paged=2>

²²⁵ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, *Zprůhlednění financování politických stran kosovské republiky* [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.transparency.cz/projekty/zpruhledneni-financovani-politickych-stran-kosovske-republiky/>

²²⁶ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, *CPI 2018*, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2018/>

vnímání tudíž není prováděn mezi běžnou populací, ale mezi experty²²⁷, přičemž jednotlivé průzkumy provádí celkem třináct mezinárodních organizací v několika žebříčcích a výsledky těchto průzkumů jsou poté odevzdány Transparency International, přičemž poté na jejich základě vzniká hodnota CPI.²²⁸ I přes to, že dále budu rozebírat CPI za rok 2018, je nezbytné zmínit, že sběr dat probíhal v letech 2017 - 2018, proto nesmí být brán pouze jako odraz určitých aktuálních událostí.²²⁹



230

Česká republika obdržela v CPI celkem 59 bodů. To znamená, že na stupnici 0 – 100 bodů, kdy stát se 100 body by dle vnímání měl mít tu nejnižší a skoro žádnou míru korupce a stát s 0 body právě naopak, se Česká republika umístila v lepším průměru.²³¹ To, že zmiňuji lepší průměr, ovšem vůbec neznamená, že tento výsledek je pro Českou republiku příznivý, protože jak lze vyčíst z výše přiložené tabulky, většina členských států Evropské unie se umístila lépe, přičemž průměrné skóre Evropské unie je 65 bodů.²³² Kromě bodového

²²⁷ Business people and country experts - https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/PDF_CPI_2018_Short-Methodology-Note_EN.pdf

²²⁸ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, *CPI 2018*, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2018/>

²²⁹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, *CPI 2018*, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2018/>

²³⁰ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, *CPI 2018*, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2018/>

²³¹ Tamtéž

²³² Tamtéž

hodnocení stojí taktéž za zmínku přiřazení České republiky ze strany Transparency International do skupiny „countries to watch“ s komentářem: „Česká republika své skóre v rámci CPI od roku 2014 neustále zlepšuje, ale události v uplynulém roce naznačují, že bodové zisky mohou být křehké. Předseda vlády byl shledán vinným ze střetu zájmů ve vztahu k jeho médiím. Byl také obviněn ze střetu zájmů ohledně spojení s firmou, která obdržela miliony eur z evropských dotací“.²³³ I přes to, že TI uvádí, že CPI přímo nereflektuje aktuální situaci v dané zemi, na základě tohoto zařazení lze uzavřít, že politická situace okolo předsedy Vlády Andreje Babiše má vliv na vnímání České republiky právě v oblasti korupce. Za posunem České republiky v CPI stojí hlavně lepší hodnocení v průzkumu právně-politická stabilita státu pro účely podnikání.²³⁴ Z toho tedy vyplývá, že korupce je ve větší míře vnímána ve veřejném sektoru, nikoliv v soukromém.

4.4. Nadační fond proti korupci

Nadační fond proti korupci byl založen v roce 2011 Karlem Janečkem, Stanislavem Bernardem a Karlem Randákem, a to zejména za účelem podpory odhalování korupční činnosti a nehospodárného nakládání s veřejnými prostředky ve státní správě a územní samosprávě, podpory projektů odhalujících korupci, osvětové činnosti v oblasti boje proti korupci a iniciační činnosti v oblasti legislativy s cílem omezení prostoru pro korupci.²³⁵

Stejně jako TI, Nadační fond proti korupci zejména na svých webových stránkách upozorňuje na korupční kauzy a taktéž přináší nové informace o starších kauzách. Nejedná se pouze o čistě korupční kauzy jako kauza ohledně Dopravního podniku hlavního města Prahy či Nemocnice na Homolce, ale taktéž o kauzy, které jsou svou povahou spíše politické a ve kterých korupce nehraje tak významnou roli jako například amnestie bývalého prezidenta České republiky Václava Klause.²³⁶

Činnost Nadačního fondu proti korupci se člení do 3 základních skupin: 1) činnost podporující odhalování korupce; 2) podpora oznamovatelů korupce; a 3) zlepšování právního prostředí v České republice.²³⁷

²³³ Tamtéž

²³⁴ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, *CPI 2018*, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2018/>

²³⁵ Článek 3 úplného znění statutu Nadačního fondu proti korupci

²³⁶ NADAČNÍ FOND PROTI KORUPCI, *Kauzy*, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <http://www.nfpk.cz/kauzy2>

²³⁷ NADAČNÍ FOND PROTI KORUPCI, *Aktivity*, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <http://www.nfpk.cz/aktivity>

Stejně jako na stránkách TI lze i na webových stránkách Nadačního fondu proti korupci nahlásit podezření na korupční chování. Je nezbytné zmínit, že sám Nadační fond upozorňuje, že těchto hlášení přichází enormní počet, a proto mají větší prioritu případy v oblasti zdravotnictví, energetiky, dopravní infrastruktury a soudnictví.²³⁸

4.5. Oživení

Oživení je občanské sdružení založené v roce 1997, jehož hlavním účelem je zejména podpora aktivní účasti občanů na správě věcí veřejných a prosazování principů odpovědnosti a transparentnosti ve veřejné správě²³⁹, přičemž od roku 1999 se zaměřuje aktivně na témata korupce, střetu zájmů a vyšší transparentnosti na všech úrovních veřejné správy.²⁴⁰

Činnost Oživení se soustředí na čtyři hlavní oblasti, a to protikorupční poradenství, analýzy, vzdělávání a tzv. „watchdog“.²⁴¹ V rámci protikorupčního poradenství Oživení poskytuje právní poradenství zejména obětem korupce, střetu zájmů, klientelismu, zneužití pravomocí a nehospodárného nakládání s veřejnými prostředky, přičemž toto poradenství je bezplatné a jeho účelem je zejména motivace občanů k nahlašování korupčního nebo jiného nekalého jednání.²⁴²

Stejně jako u TI či Nadačního fondu proti korupci lze nahlásit korupční jednání skrz formuláře na webových stránkách a Oživení rovněž pravidelně informuje o korupčních kauzách, přičemž upozorňuje spíše na regionální kauzy, které nejsou tak mediálně známé.²⁴³ Dle mého názoru právě toto regionální zaměření a hlavně právní poradenství odpovídá přidané hodnotě občanského sdružení Oživení oproti TI či Nadačního fondu proti korupci.

²³⁸ NADAČNÍ FOND PROTI KORUPCI, *Korupční podněty*, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <http://www.nfpk.cz/korupcni-podnety-2014>

²³⁹ Stanovy Oživení a.s.

²⁴⁰ OŽIVENÍ, O.S., *O nás* [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.oziveni.cz/o-nas/>

²⁴¹ OŽIVENÍ, O.S., *O nás* [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.oziveni.cz/o-nas/>

²⁴² OŽIVENÍ, O.S., *Poradna*, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.oziveni.cz/poradna/>

²⁴³ OŽIVENÍ, O.S., *Kauzy*, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.oziveni.cz/kauly/>

4.6. Compliance programy a etické kodexy

Nejúčinnějším nástrojem proti korupci obecně, ale i proti korupčnímu chování jednotlivých osob je (jako u většiny protiprávního chování) prevence. V posledních letech se prokázal jako velmi úspěšný trend vytváření etických kodexů či jiných programů, které přesně stanovují jednotlivá pravidla pro chování osob v určitém postavení, dle kterých by se tyto osoby měly řídit, aby se nedopustily korupčního chování nebo jakéhokoliv jiného chování, které by se dalo, byť z části, považovat za korupční. Dále tyto programy či kodexy zejména obsahují pravidla pro nahlášení tohoto korupčního chování. Navíc spolu s rozvojem compliance oboru, který se v České republice vyvíjí hlavně po účinnosti TOPO, je přijímání těchto programů stále častější, zejména u osob soukromého práva.

Nejnámějším veřejnoprávním etickým kodexem je Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy, který byl přijat v roce 2012 a jehož účelem je stanovit pravidla pro chování úředníků a zaměstnanců veřejné správy a tím zvýšit důvěru ve veřejnou správu.²⁴⁴ Tento kodex výslovně upravuje střet zájmů v článku 6 a korupci v článku 7, čímž vláda připustila, že ke střetu zájmů a korupci ve veřejné správě dochází a jejich úprava je proto nezbytná. V článku 7 (korupce) tohoto kodexu je stanoven zákaz přijímání či vyžadování darů či jiných zvýhodnění pro sebe nebo někoho jiného za účelem ovlivnění veřejné správy nebo jakéhokoliv jiného způsobu ovlivnění toto rozhodování.²⁴⁵ Dále má úředník jednat tak, aby se svým jednáním nedostal do postavení, kdy by se cítil vůči druhému zavázán určitou službou, a také aby se vyvaroval veškerých vztahů, které by jej mohly dostat do nepatřičného postavení a zavdat vzniku nepotismu nebo klientelismu.²⁴⁶ Taktéž má úředník povinnost nahlásit jakékoliv korupční chování nebo chování, které se svou povahou blíží korupčnímu chování, svému nadřízenému nebo orgánům činným v trestním řízení.²⁴⁷

Další veřejnoprávní etický kodex, který svou strukturou napodobuje Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy, je Etický kodex zaměstnanců Úřadu vlády, jenž byl přijat v roce 2016.²⁴⁸ Tento kodex rovněž obsahuje článek věnující se korupci, a to článek 12, který je ve srovnání s předchozím kodexem více kazuistický. Obsahově jsou články v obou kodexech velmi podobné, ale kazuistika Etického kodexu zaměstnanců Úřadu vlády spočívá zejména ve

²⁴⁴ Preambule Etického kodexu úředníků a zaměstnanců veřejné správy

²⁴⁵ Článek 7 Etického kodexu úředníků a zaměstnanců veřejné správy

²⁴⁶ Tamtéž

²⁴⁷ Tamtéž

²⁴⁸ VLÁDA ČR, *Etický kodex zaměstnanců úřadu vlády* [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/eticky-kodex/eticky-kodex-zamestnancu-uradu-vlady-cr-100436/>

stanovení konkrétní výše hodnoty daru či služby, kterou může zaměstnanec přijmout bez toho, aniž by se dopustil korupčního chování. Tato výše je stanovena na 300 Kč za každý jednotlivý dar, a to včetně opakovaných malých darů.²⁴⁹ Pokud však zaměstnanec Úřadu vlády obdrží dar s hodnotou nižší než 300 Kč, je nezbytné, aby o tom sepsal úřední záznam.²⁵⁰

V soukromoprávní oblasti se ve vztahu k oblasti prevence zejména prosazují tzv. compliance programy, k jejichž rozvoji přispěla hlavně metodika Nejvyššího státního zastupitelství k trestní odpovědnosti právnických osob. Vypracování compliance programu, který má nastavená pravidla vnitřního funkčního systému, může totiž vést k vyvinění právnické osoby dle TOPO. Cílem úpravy totiž není potrestat všechny právnické osoby, v rámci kterých došlo k trestné činnosti, pokud jsou dobře spravovány správným managementem.²⁵¹ Nejvyšší státní zastupitelství zastává názor, že compliance program by měl být vystavěn na třech základních pilířích, a to prevence, detekce a reakce. Součástí prvního pilíře jsou různá preventivní opatření jako komunikace ze shora níže (tedy od managementu ke svým zaměstnancům), školení, vytvoření compliance programu a prověrky obchodních partnerů nebo klientů (tzv. KYC, což je většinou značná náplň práce compliance zaměstnance).²⁵² Detekce neboli zjištění porušení compliance pravidel je důležitá, aby mohla nastat správná poslední fáze, a to reakce. Detekcí se rozumí nejen zjištění porušení z řad managementu, ale také možnost nastavit proces pro nahlásování porušení compliance pravidel pro zaměstnance s tím, aby je netížily obavy z tohoto jejich nahlášení (např. zhoršení postavení v kolektivu apod.). Poslední fáze neboli reakce je taktéž jedna z nejdůležitějších, a to jak z pohledu trestněprávního, tak z pohledu managementu. Kromě nahlášení jednání orgánům činným v trestním řízení musí management správně zhodnotit veškerá rizika z hlediska pracovněprávního nebo z hlediska ochrany firemních údajů. Logické řešení by bylo zejména vyvodit pracovněprávní důsledky pro osobu, která toto porušení zavinila, a to ve formě výpovědi. Dle mého názoru je nicméně nezbytné, aby management vždy posoudil každou situaci individuálně a zvážil veškeré své kroky, jelikož výpověď pro zaměstnance znamená zásah do osobního života, a to nejen výpadek příjmu, ale také určité zhoršení společenského postavení, a proto zde existuje možnost jakékoliv negativní reakce ze strany zaměstnance jako vynášení utajovaných informací ze společnosti, informování veřejnosti či obchodních partnerů o porušení compliance pravidel nebo zákona aj. Na závěr je tedy nezbytné dodat, že vytvoření compliance programu je předpokladem pro

²⁴⁹ Článek 12 Etického kodexu zaměstnanců Úřadu vlády

²⁵⁰ Tamtéž

²⁵¹ NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ, Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, Průvodce právní úpravou pro státní zástupce, Brno, 2018

²⁵² Tamtéž

vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti dle § 8, odst. 5 TOPO, a proto je vhodné, aby každá právnická osoba, uvnitř které existuje jakákoliv riziko ke spáchání trestného činu, jenž jí je přičitatelné, takový program měla.

ZÁVĚR

Korupce jako celospolečenský problém vzbuzuje v lidech celou řadu negativních emocí a následnou možnost pro politiky těchto emocí využít a boj s korupcí použít jako jádro své kampaně. I přesto všechno korupce nemá svou stálou ustálenou definici, jejíž pomocí by bylo možné určit, co je či není korupčním chováním, soudy korupční jednání trestají nízkými sazbami a nástroje boje s korupcí jsou velmi často neefektivní. Veškerá uvedená témata byla zkoumána v této diplomové práci, ze které plyne, že korupce je dynamicky se rozvíjející fenomén, který není v žádné zemi na stejné úrovni, a také proto je obtížné ho definovat či najít proti němu účinné nástroje.

Účelem této diplomové práce byla analýza korupce z hlediska kriminologie se zaměřením na trestné činy související s korupcí a pro dosažení účelu této diplomové práce bylo nezbytné se z kraje pokusit o vymezení pojmu korupce a následně vymezit právní úpravu tohoto pojmu v zákonných a jiných předpisech na mezinárodní nebo národní úrovni.

V další kapitole byly rozebrány úplatkářské trestné činy se zaměřením na registrovanou kriminalitu a následně na počet odsouzených za tyto trestné činy. Z této části diplomové práce vyplynulo, že rozdíl mezi počtem registrovaných skutků a počtem odsouzených za tyto trestné činy je značně velký, z čehož plyne, že (i) v oblasti úplatkářských trestných činů je malý počet důkazů, který by postačil k odsouzení pachatelů; a/nebo (ii) české soudy nemají potřebu ukládat vysoké tresty za úplatkářské trestné činy, čímž dávají najevo malou společenskou škodlivost těchto trestných činů. Dále v této kapitole byly rozebrány trestné činy, jejichž hlavní podstatou je korupční chování. Tyto trestné činy mají zejména společný jeden znak, a to přijetí určité úplaty, nicméně jejich ochrana je zaměřena na jiný objekt než u úplatkářských trestných činů, proto se u těchto trestných činů značně liší nejen počet registrovaných skutků, ale taktéž počet odsouzených. Poslední zkoumanou skupinou z hlediska korupce byly trestné činy v oblasti soudnictví, které dle mého názoru mohou mít základ v korupčním chování, protože je nezbytné, aby osoby v soudnictví měly k porušení jejich nezávislosti jistou motivaci. Na datech souvisejících s trestnými činy v této skupině je zajímavá zejména skutečnost, že k páčání trestného činu zasahování do nezávislosti soudu nedochází tak často na rozdíl od trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku. Tato kapitola bylo pro diplomovou práci stěžejní, protože skrze dostupná data o počtu spáchaných trestných činech bylo možné u části z nich určit míru registrované kriminality a následně dle informací o počtu odsouzených zkoumat jaké osoby nejčastěji páčají trestnou činnost, a tedy zkoumat korupci z kriminologického hlediska.

Jak již bylo několikrát zmíněno v této práci, příležitosti ke spáchání korupce v dané zemi toto chování jen dále rozšiřují, a tedy pro úspěšný boj s korupcí je nezbytné omezit veškeré možnosti k páchání korupčního chování. Z tohoto důvodu mi přišlo nezbytné do této diplomové práce zahrnout i kapitolu zaměřující se na boj s korupcí. V této kapitole jsou obsaženy, dle mého názoru, nejdůležitější nástroje boje s korupcí, které jsou momentálně dostupné, ale ne vždy jsou plně úspěšné či vůbec reflektují vynaložené úsilí. Typickým příkladem je Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí, která dle mého názoru nevyvíjí skoro žádnou, možná až nulovou aktivitu pro úspěšný boj s korupcí na území České republiky, což bylo více než jednou dokázáno zprávami GRECO o činnosti České republiky v této oblasti.

Na závěr této diplomové práce dodávám, že korupce je opravdu celospolečenský problém, který nejen, že může ochromit její fungování, ale zejména společnost rozdělit na dva tábory na základě názoru na přípustnost korupce ve společnosti. Je proto nezbytné, aby korupční chování bylo na území České republiky více postihováno ze strany zákonodárce, orgánů činných v trestním řízení a také aby byly ukládány vyšší sankce za jeho páchání. Taktéž je nutné zmínit, že i přes to, že boj s korupcí má na mezinárodní úrovni velmi vysoké standardy, Česká republika v této oblasti značně pokulhává, což lze spatřit nejen na (opět) nedostatečném trestání pachatelů korupčního chování, ale taktéž na hodnotících zprávách z mezinárodních organizací a na korupčních skandálech, které se dle mého názoru dostávají do podvědomí občanů čím dál více.

SEZNAM ZKRATEK

CPI	Index vnímání korupce
EU	Evropská unie
GRECO	Skupina států proti korupci
InZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, v platném znění
NS	Nejvyšší soud České republiky
ZVD	Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, v platném znění
OSN	Organizace spojených národů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění
TOPO	Zákon č. 418/2001 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob
TZ	Zákon č. 20/2009, trestní zákoník
UNCAC	Úmluva organizace spojených národů proti korupci
UNTOC	Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu
ÚS	Ústavní soud České republiky
ZZVZ	Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, v platném znění

POUŽITÁ LITERATURA

Odborné publikace

DAVID, Vladislav a Alexander NETT. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H. Beck, 2007. Právo a společnost (C.H. Beck). ISBN 978-80-7179-562-9.

DE SCHUTER O.: „*La fonction des groupes de pression dans la Communauté européenne*“. Courrier hebdomadaire du CRISP, č. 1398–1399. In: Christophe Degryse, Dictionnaire de l'Union européenne. Brusel, 1995.

DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

GRAZIANO, Luigi. *Lobbying, pluralism, and democracy*. New York: Palgrave, 2001. Advances in political science (Palgrave (Firm)). ISBN 978-0-333-92056-5.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-377-5.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5

VANTUCH, Pavel. *Korupce a kriminalita*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. ISBN 978-80-87001-09-7.

VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha: Profess Consulting, 2007. Cesta k finanční svobodě. ISBN 978-80-7259-055-1.

VYMĚTAL, Petr. Typologie korupce. In: DANČÁK, Břetislav, HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Korupce – Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita v Brně – Mezinárodní politologický ústav, 2006

WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076_5.

Internetové zdroje

MICHAL KLÍMA. Podnikatelé na politickém trhu. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2019-07-27].

Dostupné z: https://www.lidovky.cz/noviny/podnikatele-na-politickem-trhu.A090613_000094_in_noviny_sko?klic=232018&mes=090613_0

MINISTERSTVO OBRANY ČR. *Boj s korupcí* [online]. [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://korupce.army.cz/boj-s-korupci>

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ ČR. *GRECO* [online]. [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/dali-organizace/greco>

POLICIE ČR. [online] <https://www.policie.cz/policie-cr.aspx> [cit. 2019-07-27].

SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. [online]. https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana [cit. 2019-07-27].

THE EDITORS OF ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA. *Lobbying* [online]. In: <https://www.britannica.com> [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/lobbying>

THE WORLD BANK. [online]. In: <https://www.worldbank.org> [cit. 2019-07-27].

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. [online]. In: <https://www.transparency.cz> [cit. 2019-07-27]

UNIVERSITY OF BRISTOL. *Dr Francesco Giovannoni* [online]. <http://www.bristol.ac.uk> [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <http://www.bristol.ac.uk/efm/people/francesco-giovannoni/overview.html>

Mapa kriminality [online]. Praha: Projekt Otevřené společnosti, 2012 [cit. 2019-10-30]. Dostupné z: www.mapakriminality.cz

Jak trestáme [online]. Praha, 2019 [cit. 2019-10-30]. Dostupné z: www.jaktrestame.cz

COUNCIL OF EUROPE [online]. Strasbourg, Francie, 2019 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/portal/home>

BOJ PROTI KORUPCI [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2017 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://korupce.cz>

NADAČNÍ FOND PROTI KORUPCI, Nadační fond proti korupci, [online]. [cit. 2019-12-01] Dostupné z: <http://www.nfpk.cz>

Právní předpisy, důvodové zprávy, statuty a hodnotící zprávy

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, č. 330/2011 Dz

Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, č. 40/2009 Dz

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 204/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, č. 204/2017 Dz

Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, v platném znění

Zákon č. 20/2009, trestní zákoník, v platném znění

Zákon č. 238/1992 Sb., České národní rady o některých opatřeních souvisejících s ochranou veřejného zájmu

Zákon č. 418/2001 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, v platném znění

GRECO, Zpráva o plnění doporučení České republiky Prevence korupce ve vztahu ke členům Parlamentu, soudcům a státním zástupcům. In: Štrasburk, 2018, Greco RC-IV (2018) 5

Rada Vlády pro koordinaci boje s korupcí: Statut Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí Stanovy Oživení a.s.

Statut Nadačního fondu proti korupci

Vláda: Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy

Vláda: Etický kodex zaměstnanců Úřadu vlády

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ, Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, Průvodce právní úpravou pro státní zástupce, Brno, 2018

Mezinárodní úmluvy

Dodatkový protokol k trestněprávní úmluvě o korupci

Druhý protokol k Úmluvě o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracovaný na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii

Občanskoprávní úmluva o korupci

Protokol k Úmluvě o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracovaný na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii

Resolution on the twenty guiding principles for the fight against corruption

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1731 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím finanční zájmy Unie

Trestněprávní úmluva o korupci

Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracovaná na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii

Úmluva Organizace spojených národů proti korupci a protokoly

Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu a protokoly

Judikatura a zprávy soudů

Nález pléna Ústavního soudu ČR ze dne 14. října 1998 sp. zn. Pl. ÚS 6/98

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. listopadu 2002, sp. zn. 4 Tz 77/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze 16. ledna 1989, sp. zn. 4 Tz 45/88

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. července 2015, sp. zn. 5 Tdo 66/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. února 2013, sp. zn. 4 Tdo 27/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. října 1992, sp. zn. 4 Tz 37/92 (R 14/1993)

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. května 2008, sp. zn. 3 Tdo 496/2008 (R 4/2009)

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. srpna 2006, sp. zn. 8 Tdo 864/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. října 2009, 7 Tdo 932/2009, (NS 7927/2009)

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. června 2010, sp. zn. 3 Tdo 1483/2009

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. ledna 1988, sp. zn. Tpjf 28/87

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. června 1978, sp. zn. Plsf 1/78

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. listopadu 1979, sp. zn. Neznámá 1981

ABSTRAKT:

Diplomová práce s názvem kriminologické aspekty korupce se zabývá zejména rozboru korupce z hlediska kriminologie se zaměřením na trestné činy související s korupcí. To znamená, že společenský problém korupce rozebírá se zaměřením na jeho kriminologické aspekty.

Diplomová práce je rozřazena do úvodu, závěru a čtyř přehledných kapitol a každá z nich je zaměřena na určitou úpravu korupce.

První kapitola je zaměřena na vymezení pojmu korupce. Vzhledem k tomu, že neexistuje žádná světová či národní definice korupce, která by obsahovala všechny její znaky nebo pokryla veškeré korupční chování, je nezbytné, aby v této práci bylo vymezení pojmu korupce zpracované z pohledu mezinárodních organizací, zákonodárce v České republice, státních organizací, nevládních organizací nebo odborníků napříč různými obory. K pojmu korupce se navíc vážou i další pojmy jako klientelismus, lobbying, nepotismu a střet zájmů, které úzce s korupcí souvisí a některé z nich bývají často zaměňovány s korupcí, a proto je nezbytné si tyto pojmy taktéž vymežit.

Druhá kapitola je zaměřena na právní úpravu korupce, a to jak na mezinárodní úrovni, kde ji vymezují převážně velké mezinárodní organizace jako OSN nebo Rada Evropy, ale taktéž nevládní organizace jako Transparency International, tak i národní úrovni.

Třetí kapitola obsahuje rozbor jednotlivých trestných činů, které jsou relevantní pro oblast korupce, a to: (i) úplatkářské trestné činy; (ii) trestné činy, jejichž hlavní podstatou je korupční chování; (iii) trestné činy, jejichž příčinou může být korupce; a (iv) trestné činy v oblasti soudnictví. Tento rozbor není omezený pouze na jednotlivé typové znaky těchto trestných činů, ale s použitím dostupných dat z dvou nezávislých zdrojů je zkoumána kriminalita u těchto trestných činů, počet odsouzených a taktéž vlastnosti odsouzených.

Pro úspěšný boj s korupcí je nezbytné mít taktéž účinné nástroje, a těmto nástrojům (převážně institucionálních) se věnuje poslední, a to čtvrtá kapitola této diplomové práce. Kromě nástrojů od vládních organizací, jsou tam zahrnuté i nevládní organizací, ať již na světové či na národní úrovni. Značná část této kapitoly se věnuje i tzv. CPI, tedy indexu vnímání korupce. Tato kapitola zahrnuje i jednotlivý souhrn důležitosti etických kodexů a compliance programů na poli korupce.

ABSTRACT:

The Thesis on Criminological Aspects of Corruption is focused on the corruption with the aspects of criminology focused on criminal crimes related to corruption. It means, that the thesis analyses the corruption as social problem focusing on the criminological aspects of it.

The thesis is split into the introduction, four synoptic chapters and conclusion and each of these chapters are focused on different aspect of adjustment of corruption.

The first chapter analysis the term “corruption”. Since there is no worldwide or national definition of corruption, which includes every character of it or corruption behavior, it is necessary to write up the different definitions of corruption from the point of view of international organizations, Czech legislator, state organizations, nongovernmental organizations or the experts across different disciplines. The terms as clientelism, lobbying, nepotism and conflict of interest are closely related to the term corruption (or they are confused with the corruption), and because of that it is necessary to analyze these terms, too.

The second chapter is focused on legal framework of corruption on international level where it is regulated by UN or Council of Europe or nongovernmental organization as Transparency International, and also on national level.

The third chapter includes the analyses following criminal crimes related to the corruption: (i) bribery criminal crimes; (ii) criminal crimes of which essence is the corruption; (iii) criminal crimes, which might be caused by the corruption; and (iv) criminal crimes in judicial system. This analyze is not limited only to the character of these criminal crimes but there are used the data from relevant sources for the purpose of research of criminality of these crimes, number of convicts or the characters of them.

It is necessary to have the effective tools for the successful fight with corruption and the fourth, and the last, chapter is focused on these tools. I analyze the tools from governmental organizations and nongovernmental tools on international and national level. Significant part of this chapter is focused on CPI, the Corruption Perceptions Index. This chapter also includes the summary of etic codex or compliance programs related to the corruption.

KLÍČOVÁ SLOVA

KEY WORDS

Korupce, úplatkářství, kriminologie

Corruption, bribery, criminology